

CATALUNYA I SANT LLORENÇ DE BRÍNDISI

Valentí SERRA DE MANRESA

Original rebut: 29/10/2019
Data d'acceptació: 15/5/2020

Adreça: Cardenal Vives i Tutó, 16
(caputxins de Sarrià)
08034 BARCELONA
E-mail: frvalentiserra@gmail.com

Resum

Anàlisi del ressò internacional de l'acció diplomàtica i pastoral realitzada pel framenor caputxí Llorenç de Bríndisi o Brindis, Doctor de l'Església, en ocasió del quart centenari del seu traspàs († Lisboa, 1609). L'autor presta una particular atenció a la visita pastoral que l'any 1603 efectuà als convents caputxins de la Corona d'Aragó i, també, examina l'abast de les festes celebrades a Catalunya en ocasió de la seva beatificació l'any 1783, de la seva canonització el 1881 i, finalment, de la seva proclamació com a Doctor de l'Església l'any 1959, ara fa seixanta anys.

Paraules clau: Llorenç de Bríndisi, caputxins, visites pastorals, ambaixades de pau, beatificacions, canonitzacions.

Abstract

An analysis of the international impact of the diplomatic and pastoral action undertaken by the Capuchin Friar Minor Lawrence of Brindisi, a doctor of the Church, on the occasion of the 4th centenary of his death († Lisbon, 1609). The author pays particular attention to the pastoral visit that took place in the year 1603 to the Capuchin monasteries of the Crown of Aragon; further, he examines the extent of the festivals celebrated in Catalonia on the occasion of his beatification in 1783, his canonization in 1881 and finally, his proclamation as doctor of the Church in 1959, 60 years ago.

Keywords: *Lawrence of Brindisi, Capuchins, pastoral visits, peace embassies, beatifications, canonizations.*

1. MOTS INTRODUCTORIS

La població italiana de Bríndisi, o Brindis, on finalitzava la via Apia, ha comptat, des d'antic, amb un port natural obert a l'Adriàtic. En aquesta ciutat portuària hi començaven les rutes marítimes vers Egipte, Síria i Grècia. A la ciutat de Bríndisi, en el ja molt llunyà any 19 aC hi acabà els seus dies el famós poeta Virgili, del qual ja s'han commemorat els XXI segles del seu traspàs. A Bríndisi, uns anys abans, en el 59 aC, Juli Cèsar hi acorralà al seu rival Pompeu. També, en aquesta mateixa ciutat portuària, el dia 22 de juliol de 1559 hi naixia el futur doctor de l'Església Llorenç de Bríndisi, fill de Guillem Russo, o Rossi,¹ i d'Elisabet Masella, que fou batejat amb el nom de Juli Cèsar, el mateix nom del l'antic heroi i emperador romà vinculat amb el port de Bríndisi.

De Llorenç de Bríndisi n'acabem de commemorar els quatre segles del seu traspàs, que es produí a la ciutat de Lisboa el 22 de juliol de l'any 1619, just seixanta anys després de la naixença. Dels anys d'infantesa de Cèsar Rossi en sabem poca cosa, orfe de pare, als vuit anys rebé la primera instrucció com a *pueri oblati* entre els framenors conventuals durant uns cinc anys i, essent adolescent, fou enviat per la seva mare amb un oncle sacerdot que vivia a Venècia que, amb molta cura, l'instruí cultural i espiritualment. El jove Rossi, a Venècia, freqüentà l'església dels framenors caputxins a Santa Maria dels Àngels a l'illa Giudecca on, finalment, l'any 1575 demanà d'ingressar als caputxins.

Cèsar Rossi vestí l'hàbit religiós al convent de caputxins de Verona el dia 18 de febrer de 1575, quan rebé el nom de fra Llorenç de Bríndisi. Acabat el temps de noviciat professà la Regla de Sant Francesc el dia 24 de març de 1576 i, posteriorment, cursà els estudis de filosofia i teologia en els escolasticats ubicats en els convents caputxins de Pàdua i de Venècia. Acabada la formació rebé l'ordenació presbiteral el dia 18 de desembre de 1582. Ben aviat el jove sacerdot destacà en la manera de celebrar la Santa Missa, dita amb una unció especialíssima.

Llorenç de Bríndisi també sobresortí com a un eloqüent predicador, molt versat en l'estudi de la Sagrada Escripura i, alhora, excel·lí com a un notable coneixedor de la llengua grega i hebrea, tant, que a petició del papa Aldo-

1. Cf. ILARINO DA TEANO, «Ricerche storiche sui cognome e la familia di S. Lorenzo da Brindisi», *L'Italia Francescana* 23 (1948) 177-184. Les sigles usades més sovintment al llarg de l'article són: APCC, Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya (Barcelona); APCCast, Arxiu Provincial dels Caputxins de Castella (Madrid); APCNav, Arxiu Provincial dels Caputxins de Navarra (Pamplona) BHC, Biblioteca Hispano-Caputxina (Sarrià-Barcelona); BAMontserrat, Biblioteca de la Abadia de Montserrat; BUB, Biblioteca Universitària de Barcelona; Llig., Lligall.

brandini, Climent VIII, fra Llorenç de Bríndisi predicà durant els anys 1592-1593-1594 als membres de la comunitat jueva de Roma, a qui els oferí una interpretació messiànica del Vell Testament. Aquesta predicació adreçada als jueus no fou pas una tasca fàcil ja que:

Se trataba de una labor particularmente comprometida. Los oyentes solían ser sacados del *ghetto* por la fuerza y llevados entre soldados al lugar destinado a la predicación. Y una vez allí, no obstante las recomendaciones pontificias [de los papas Gregorio XIII y Clemente VIII] de que fuesen tratados con suavidad y respeto, tenían que aguantar muchas veces recriminaciones insultantes por parte de oradores desaconsejados. San Lorenzo logró no sólo hacerse escuchar con benevolencia, sino aun ganarse el afecto de gran parte de ellos, merced al ascendiente alcanzado ante los rabinos con el manejo del hebreo y al tono de fraterna cordialidad en que les hablaba.²

Fra Llorenç de Bríndisi al llarg de la seva vida religiosa fou guardià, lector o professor, mestre de novicis, ministre provincial, definidor o conseller general i, finalment, el 1602 elegit superior general dels framenors caputxins. Contribuí de manera molt directa a l'expansió de l'Orde caputxí a l'Europa Central, especialment als territoris d'Àustria, Bohèmia, Baviera i Tirol. A propòsit de l'espiritualitat del sant i dels èxtasis que experimentava durant la celebració de la Santa Misa s'ha escrit que:

Era suya una espiritualidad centrada en la Misa; a ella subordinaba todo, su tiempo, sus fuerzas físicas, sus tareas. San Lorenzo es caso único en la hagiografía de todos los tiempos. Normalmente pasaba en el altar de cinco a siete horas; a veces, diez, doce y vez hubo que ocupó catorce horas. En aquellos éxtasis, que se iniciaban a partir del *Sanctus* y se hacían más largos entre la consagración y comunión, su rostro despedía fuego, las lágrimas corrían sin cesar. [...] Siendo General de la Orden, anduvo en cierta ocasión cuarenta millas en ayunas para tener el consuelo de celebrar la Santa Misa.³

Acabat el servei com a general de l'Orde, la Santa Seu confià a Llorenç de Bríndisi unes delicades missions diplomàtiques a la Cort del rei Felip III d'Espanya. Precisament morí, com veurem més avall, durant la segona d'aquestes ambaixades de pau efectuada a Lisboa, el 22 de juliol de 1619.

2. Cf. LÁZARO DE ASPURZ, «Personalidad y misión de San Lorenzo de Brindis», *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 175-202.
3. *Ibidem*, 183-184. Una bona anàlisi sobre les línies principals de l'espiritualitat de Llorenç de Bríndisi fou aportada per BERNARDINO DE ARMELLADA, «La spiritualità di S. Lorenzo da Brindisi, dottore apostolico della Chiesa», *Laurentianum* 41 (2000) 111-149.

Quan s'inicià el procés de beatificació l'any 1624 es començaren a recollir els escrits que romangueren arxivats a Venècia fins l'any 1725, quan novament es reactivà la causa de beatificació. Tanmateix, s'han perdut, malauradament, alguns manuscrits com el *Tractatus de modo concionandi*, sobre la metodologia de la predicació caputxina i, també, el manuscrit del comentari al profeta Ezequiel, *Expositio super Ezechielem Prophetam*. El conjunt de l'obra escrita de Llorenç de Bríndisi és ingent: deu volums en quinze toms, que integren les seves *Opera omnia*, editades entre 1928-1956⁴ i que contenen els sermons d'Advent i de Quaresma i els estudis mariològics, on destaca el seu *Mariale*⁵ i, també, sobresurten els comentaris bíblics, com l'*Explanatio in Genesim* i, finalment, obres de controvèrsia religiosa contra els luterans, destacant el tractat apològic *Lutheranismi Hypotyposis*, és a dir «La veritable imatge del luteranisme». Sant Llorenç no publicà cap llibre en vida, però escriví de manera constant.

Pel que fa a l'aportació de Llorenç de Bríndisi als estudis bíblics, cal assenyalar que el savi caputxí maldà, tothora, per copsar el sentit literal dels textos sagrats en la recerca de la *veritas hebraica*; és a dir, el sentit expressat directament pels mots del text original. Així, en la seva exegesi dels passatges bíblics, fins i tot en els textos més obscurs i difícils, romangué, a semblança dels caputxins de la primitiva generació, fidel al sentit literal⁶ i, alhora, el pare Brindis mostrà una peculiar habilitat a exposar, de manera molt clara i expositiva, les grans veritats de fe en posar la seva reflexió teològica al servei de l'acció apostòlica —amb Crist posat al centre de tot— d'acord amb la teologia franciscana del «primat absolut de Crist» que fou, també, el centre de la predicació laurenciana:

Desde los púlpitos de los templos predicó muchísimas veces sobre los sagrados dogmas, sobre la moral cristiana, sobre la divina Escritura, sobre las virtudes de los santos, y con sus palabras consiguió estimular la piedad de los católicos y mover a los que estaban encenagados en el pecado a que se purificaran de sus culpas y comenzaran a vivir más honradamente; es decir, enardecía las almas de

4. Vegeu FELIX A MARETO, *Bibliographia Laurentiana. Opera complectens an. 1611-1961 edita de Sancto Laurentio a Brindisi, Doctore Apostolico*. Romae: Institutum Historicum Capuccinorum 1962.
5. Dins de les sèries de la BAC hi fou publicada una acurada versió al castellà del *Marial*, vegeu SAN LORENZO DE BRINDIS, *Marial. Traducción del latín por Agustín Guzmán Sancho y Bernardino de Armellada*. Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos 2004.
6. Cf. SANTOS DE CARREA, «San Lorenzo de Brindis, exégeta», *Naturaleza y Gracia* 7 (1960) 11-30; Frederic RAURELL, *I cappuccini e lo studio della Bibbia*, Roma 1997, 52-58: «In questo periodo anche altri Capuccini cercano, come il *Doctor Apostolicus*, di esporre ed approfondire il senso letterale della Sacra Scrittura».

sus oyentes y sacudía la apatía de muchos con la elocuencia de sus propias lágrimas.⁷

L'obra teològica laurenciana més important —i que li valgué la reconeixença del papa Roncalli l'any 1959 com a Doctor de l'Església amb el títol de *Doctor Apostolicus*—⁸ és la més amunt esmentada *Lutheranismi Hypotyposis*. El terme *Hypotyposis* es refereix a la descripció d'alguna persona o cosa, posant en relleu els seus trets més característics, de manera que en aquesta obra apologetica el sant hi volgué presentar la fisonomia espiritual, moral i religiosa de Luter i la seva església, discutint amb el teòleg luterà Policarp Leyser contraposant-la amb l'Església catòlica per tal que, seguint la Tradició i l'Esclitura, cadascú pogués escatir quina és la verdadera Església de Crist. A propòsit d'aquestes *Lutheranismi Hypotyposis* l'expert estudiós de la teologia franciscana, el caputxí Alejandro de Villalmonste, escriví:

Parece argumentar San Lorenzo a lo largo de su obra, que la institución que responde a ese «ideal de Iglesia verdadera» tal como el recto sentido cristiano concibe que ella debería ser, es únicamente la Iglesia católica, y no la Iglesia reformada que nos viene a presentar Lutero. Y en forma más concreta: la Iglesia católica, por su transcendencia, por su seguridad doctrinal, por la admirable santidad de vida en sus principios y en sus miembros; por su arraigo en la Escritura y en la Tradición; porque responde al mejor sentido moral, religioso y cristiano de los hombres [...]. Por el contrario, el luteranismo, en su «fisonomía» no tiene los rasgos vivientes, distintivos de la Iglesia de Cristo; como lo demuestran la inconsistencia y contradicción doctrinal; la novedad de su doctrina, sin arraigo en la Escritura ni en la Tradición cristiana más antigua.⁹

7. BHC, *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 169-170: «Letras apostólicas por las cuales declárese a san Lorenzo de Brindis Doctor de la Iglesia universal».
8. Els caputxins hispans, en aquesta escaiença de la proclamació del doctorat, dedicaren un número especial, monogràfic, commemoratiu de la revista *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 165-448: *Número dedicado a San Lorenzo de Brindis, doctor de la Iglesia Universal*. El text original llafat de les lletres apostòliques on es proclamava el doctorat fou editat en *Naturaleza y Gracia* 7 (1960) 5-10: «Litterae Apostolicae S. Laurentius Brundusinus, Doctor Ecclesiae Universalis declaretur», on s'edita la butlla *Celsitudo ex humilitate* signada pel papa Joan XXIII a Roma el dia 19 de març de 1959. Sobre la tramitació i el ressò eclesial de la butlla pontificia *Celsitudo ex humilitate*, vegeu Vincenzo CRISCUOLO, «Papa Giovanni XXIII e la proclamazione di San Lorenzo da Brindisi a Dottore della Chiesa», dins *Doctor Apostolicus. San Lorenzo da Brindisi e lo Studio Teologico Laurentianum di Venezia*, Roma 2019, 13-34.
9. Cf. ALEJANDRO DE VILLALMONTE, «Temas fundamentales de la teología de San Lorenzo de Brindis», *Naturaleza y Gracia* 7 (1960) 57-62; Niklaus KUSTER, *Lorenzo de Brindis, apóstol en las calles de Europa*, Madrid 2019, 27-31: «Predicador y lector».

Aquest article vol ressituar la figura de Sant Llorenç de Bríndisi en el context de la vida dels framenors caputxins hispans a partir, sobretot, de l'anàlisi de les conseqüències de la visita pastoral que l'any en 1603 realitzà als convents que llavors hi havia fundats a la península Ibèrica —llavors tots situats en els territoris de l'antiga Corona d'Aragó—, com a superior general de l'Orde caputxí, junt també amb una descripció del ressò de les celebracions tingudes als convents caputxins en ocasió de la seva beatificació i canonització els anys 1783 i 1881, respectivament.¹⁰

2. SANT LLORENÇ DE BRÍNDISI I LA SEVA VINGUDA A ESPANYA

Llorenç de Bríndisi fou elegit superior major de l'Orde caputxí amb el títol de vicari general¹¹ durant el capítol general celebrat a Roma el 24 de maig de 1602. En aquest capítol es decidí que els convents del Regne de València s'unissin als de Catalunya i que tota la Corona, és a dir, Catalunya, Aragó i València, fos una sola província presidida per Catalunya, i que, a Aragó i a València, aquell que exercia com a provincial:

Ponga el que fuere provincial, comisarios que en todo estén subordinados a él, y que el provincial visite una vez toda la provincia y, si no pudiese visitarla segunda, se haga la visita por comisarios, cuantos fuese menester en una misma provincia, ya que, después de haverse ordenado en Roma en el Capítulo General deste mismo año de 1602 la unión de todos los conventos de la Corona de Aragón en una Provincia, se dio orden al P. Provincial desta Provincia, Fr. Cherubín de Lérida en presencia de los Custodios de la mesma Provincia por Ntro. M. R. P. General [Lorenço de Brindis] que convocasse Capítulo de todas las Casas de la Corona el mes de setiembre, y para cumplir con esto llegado a Barcelona a los 10 de Julio, convocó para el dicho Capítulo dando al P. Fr. Hilarión de Medinaceli, Comissario que era de Valencia, su comisión Provincial, en virtud de la qual, llegado a Valencia, visitase los conventos y hiciesse discretos, y manifestase a los Guardianes y discretos como a los 20 de setiembre se había de celebrar el Capítulo en este convento de Montecalvario.¹²

10. Sobre el desenvolupament d'aquest procés de beatificació que culminà amb la proclamació de Llorenç de Bríndisi com a Doctor de l'Església, vegeu MELCHOR DE POBLADURA, «Los procesos de beatificación y canonización del nuevo Doctor de la Iglesia San Lorenzo de Brindis», *Collectanea Franciscana* 29 (1959) 362-428.
11. Fins a l'any 1619 els superiors majors dels caputxins s'anomenaven vicaris generals, ja que al ministre general dels framenors conventuals li corresponia de confirmar l'elecció.
12. APCC, *Libro de los Actos Capitulares, assí generales como provinciales desde el Capítulo General celebrado en Roma el último día de mayo de 1596 y del Capítulo Provincial celebrado en esta*

Amb data 20 de setembre de 1602 s'havia celebrat el primer capítol provincial de la Corona d'Aragó —Catalunya, València i Aragó— i, a la vegada, se celebrava el XVI capítol provincial de Catalunya. Les sessions capitulars tingueren lloc en el convent barceloní de Montcalvari, on es procedí a la reelecció de Querubí de Lleida com a ministre provincial.

En efecte, una volta clausurat el capítol general que havia tingut lloc a Roma el maig de 1602 on Llorenç de Bríndisi havia estat elegit vicari general de l'Orde caputxí, i després de solucionar a la cúria general els afers més urgents, el nou vicari general començà la visita pastoral de les diverses províncies de l'Orde, entre elles la província de Catalunya i els comissariats, o custòdies, d'Aragó i València.¹³ A finals d'abril de 1603, procedent de Carcassona, Llorenç de Bríndisi s'encaminà vers la península Ibèrica per tal de visitar pastoralment els convents caputxins hispans. Llorenç de Bríndisi trobà que, just en començar el segle XVII, hi havia fundats 32 convents, tots situats com s'ha dit més amunt en els territoris d'antiga Corona d'Aragó, amb uns 350 religiosos que hi sojornaven. La província de Catalunya comptava llavors amb 21 convents: 15 a Catalunya i 6 en el Rosselló, ja que encara formaven part de la província catalana els convents de Perpinyà (1580), Ceret (1581), Prada del Conflent (1586), Tuïr (1589), Vinça (1589) i Elna (1590). A València hi havia 7 convents, i 4 a l'Aragó. Justament, en començar aquesta visita pastoral, feia 25 anys del primer establiment dels frares caputxins a Espanya amb el protoconvent de Santa Eulàlia de Sarrià.

Poc abans de procedir a la visita dels convents hispans, en el convent de Ceret el pare general reprovà i castigà severament la supèrbia del religiós llec Gil de Tuïr, i disposà que fossin cremats damunt de l'espatlla de fra Gil els comentaris a la Regla de Sant Francesc que havia escrit, tal com es recull a la crònica dels caputxins catalans:

Con esta declaración de la Regla y con los disparates que en ella decía, [Fr. Gil de Tuïr] engañó a muchos frailes simples y los apartó de la obediencia de los prelados. Supieron estos desórdenes los Padres de la Provincia, y no obstante que el Padre Brindis, que era entonces General, mandó que le quemaran la Regla en las espal-

provincia de la Madre de Dios de Cathaluña a 27 de septiembre del mismo año 1596, Vol. I, f. 11: «Actos del Capítulo Provincial del año 1602».

13. Sobre aquesta visita pastoral, vegeu FÉLIX D'ALBAIDA (trad.), *Resumen histórico de la vida, virtudes y milagros del beato Lorenzo de Brindis, General del Orden de Capuchinos*, València 1784, 83-93: «Electo General emprende la visita de la Religión».

das y que le castigasen con rigor, corrigiéndole con mucha misericordia, de la cual usó mal en lugar de conocerse y de humillarse.¹⁴

Quan Llorenç de Bríndisi arribà al Principat de Catalunya, ja hi havia fundats, com s'ha dit, una quinzena de convents, eren els de Santa Eulàlia de Sarrià (1578), Montcalvari (1578, a extramurs de Barcelona), Valls (1579), Sant Boi (1580), Girona (1581), Manresa (1582), Solsona (1582), Sant Celoni (1582), Vilafranca del Penedès (1582), Banyoles (1583), Blanes (1583), Granollers (1584), Figueres (1584) Tarragona (1589) i Lleida (1598). En primer lloc procedí a visitar els frares caputxins dels convents de Figueres i Girona. Al llarg del mes de maig de 1603 visità el convent de Sant Celoni i, sense passar per Barcelona, visità el convent de Granollers i, possiblement, peregrinà al cèlebre santuari de Montserrat immediatament abans d'efectuar la visita pastoral als convents de Manresa i Solsona; tanmateix, la documentació montserratina no registra pas aquesta peregrinació:

¿San Lorenzo de Brindis estuvo en Montserrat? Su biógrafo P. Ajofrín lo da por un hecho cierto: «Visitó el santuario de Nuestra Señora de Montserrat, Nuestra Señora del Pilar de Zaragoza, visitó muchas veces la Santa Casa de Loreto». Registros o documentos no existen en el Archivo del Real Monasterio Montserratense. No fuera extraño que a través de los incendios y saqueos que sufrió la Abadía, y especialmente el archivo, desaparecieran escrituras comprobantes de la visita generalicia del Reverendísimo P. Brindis. Su paso por Montserrat ha de coincidir, pero, con el itinerario de la Visita Canónica a los conventos de la Provincia.¹⁵

Semblaria, per la documentació, que Llorenç de Bríndisi no féu pas la visita pastoral a tots els convents ja que visità els frares de Banyoles, Blanes, Sant Boi, Vilafranca del Penedès, Valls i Tarragona. De camí cap a Solsona el futur sant fou acollit al Mas de Palà, a Sant Salvador de Torroella, on hi pernoctà. Del convent de Solsona passà al de Cervera i d'aquest al de Lleida.¹⁶ De la Capital del Segrià anà a Saragossa per tal de girar la visita pastoral pels

14. BUB, Ms. 987, *Libro de la Fundación desta Provincia de los Capuchinos de la Madre de Dios de Cataluña, primera de España [...] Por el P. Fr. Miguel de Valladolid*, ff. 239-242: «Castigo de fray Egidio de Tuir y de Fray Esteban de Gerona, legos».

15. ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*, Barcelona 1948, 114-155; NIKLAUS KUSTER, *Lorenzo de Brindis, apóstol en las calles de Europa*, Madrid 2019, 64-65: «A primeros de mayo, Lorenzo visita también el santuario mariano de Montserrat», una afirmació que és coincident amb la d'Andreu de Palma.

16. De camí cap a Lleida rebé hospitalitat a la masia de Can Bosch de Mollerussa, on el sant caputxí signà una carta de germandat; document original que consultà, uns anys abans de la Guerra Civil de 1936, l'historiador caputxí Ambrós de Saldes; vegeu MATEU DE PUIG-REIG, «Sant Llorenç de Brindis en terres hispanes», *Anhel* 156 (1959) 8-9.

convents fundats a l'Aragó i València. Durant aquesta visita, el pare general impulsà la vida claustral i comunitària i, seguint les disposicions tridentines, maldà per eradicar els vestigis de vida eremítica que encara pervivia a nombrosos convents, fundats pels caputxins de la primitiva generació.

Als territoris d'Aragó hi havia, tan sols, una incipient presència caputxina amb les fundacions de les poblacions de Saragossa (1598), Tarazona (1599), Calatayud (1600) i Osca (1602). Aquests quatre convents, si be formaven part de la província de Catalunya, eren regits per un comissari nomenat pel provincial de Catalunya, a qui restava sotmès. Llavors era comissari d'Aragó fra Hilarió de Medinaceli, que anteriorment ho havia estat de València. Una volta efectuada la visita pastoral del convent de Saragossa, Llorenç de Bríndisi visità el de Tarazona i, finalment, el de Calatayud. Pel que fa al convent de Tarazona, prestigiosa ciutat aragonesa situada a la frontera amb Navarra, el convent fou fundat l'any 1599 a expenses de l'ardiaca Miquel d'Ortí; un edifici que, tanmateix, al pare general no li semblà pas massa conforme a la pobresa dels caputxins, sobretot per mor del sumptuós sepulcre bastit dins l'església conventual decorat amb un bust de l'ardiaca. Poc després de la visita del pare Brindis, en l'escaiença del capítol provincial, tingut a Barcelona el 20 de juny de 1603, presidit pel mateix vicari general que es prengué aquest determini: «Que se deje el convento de Tarazona si el Arcediano no quisiese desistir de la pretensión que tiene del entierro perpetuo, y si no se quita la estatua de mármol que puso en la capilla mayor de la iglesia de dicho convento.»¹⁷ Acabat el capítol provincial, i una volta informat el reverend Miquel d'Ortí que el pare general havia blasmat als superiors per haver permès aquell abús contrari a l'esperit dels framenors caputxins, l'ardiaca s'avingué a retirar «aquella novetat escandalosa», ja que les antigues biografies de Llorenç de Bríndisi registren la seva enorme indignació en veure el caràcter sumptuós d'aquell sepulcre, impropï de l'arquitectura caputxina:

En el curso de la Visita de Cataluña halló en una Iglesia de sus Conventos [en Tarazona] un sepulcro labrado con toda suntuosidad y magnificencia, que había mandado fabricar una persona Eclesiástica de mucha autoridad y poder. Reprehendió fuertemente a aquellos Superiores que habían permitido tal abuso, contrario al espíritu de las Constituciones de la Orden.¹⁸

17. APCC, *Libro de las Actas Capitulares*, ff. 11- 12; acord capitular citat per CELESTINO DE AÑORBE, *La antigua provincia capuchina de Navarra y Cantabria (1570-1900)*, Pamplona 1951, 26-27.

18. FELIX D'ALBAIDA (trad.), *Resumen histórico de la vida, virtudes y milagros del beato Lorenzo de Brindis*, València 1784, 89-90.

Quelcom força estrany deuria succeir durant la visita de Llorenç de Bríndisi al convent de Calatayud l'any 1603. D'una banda, alguns historiadors fan esment del prodigi que el sant realitzà a benefici dels religiosos per tal de superar la incomoditat del convent que l'any 1600 s'havia començat a edificar sobre un turó; mentre que d'altres presenten el fet talment com una maledicció provocada pel superior general dels caputxins, enemic de singularismes i de la vida eremítica. En efecte, durant el capítol provincial celebrat poc després s'acordà «Que la fábrica (edificación) de Calatayud se suspenda hasta el capítulo general y el huerto se deje»,¹⁹ car durant la visita pastoral que efectuà com a vicari general de l'Orde, el pare Brindis s'havia proposat d'eliminar qualsevol vestigi de vida eremítica i promoure la conventualitat.

A propòsit del convent bilbilità, el famós historiador Vicente de la Fuente, escriví que: «Primitivamente los capuchinos vivieron en una gran cueva, debajo del pairón de San Vicente, en los hiladores, fuera de la puerta de Zaragoza, en una gran peña salitrosa que domina la ciudad»;²⁰ una descripció plenament coincident a l'aportada per l'escriptor caputxí Francesc d'Ajofrín:

Llegó al convento de Calatayud, que entonces estaba fundado en unas peñas que hay sobre la misma ciudad, y viendo el Varón Santo la incomodidad de los religiosos, lastimado de su triste situación y peligro que vivían, mandó en nombre de Dios a aquella peñas que, sin detrimento de los Religiosos, se fuesen deshaciendo, hasta dejarlo inhabitable y mejorasen de sitio, como sucedió. Fabricaron los capuchinos este Convento el año de 1600 en unas cuevas de una gran peña salitrosa que domina la ciudad. Allí hicieron celdas, dormitorio, iglesia, refectorio, cocina y demás oficinas para una comunidad, donde vivían metidos en aquellas cuevas como unos Ermitaños en el desierto.²¹

Poc després de la visita del pare general, els framenors caputxins maldaren per edificar a Calatayud un nou convent, de planta, finançat pels esposos Martín Alejandro i Isabel Lezcano. Aquest nou edifici els frares començaren d'ocupar l'any 1605, ja que aquelles coves del turó salnitros bilbilità no tenien pas condicions d'habitabilitat, ni eren tampoc aptes per a desenvolupar-hi la vida conventual. Llorenç de Bríndisi, com a superior general dels frares caputxins, es mostrà com a un gran debellador de les pretensions d'aquells frares que es volien singularitzar al marge de la vida claustral i, per aquesta

19. APCC, *Actas Capitulares*, Vol. I, ff. 1-2: «Notas de los Capítulos Provinciales celebrados desde el año 1602 hasta el año 1609».

20. Vicente de la FUENTE, *Historia de la ciudad de Calatayud*, Calatayud 1881, 130-131.

21. FRANCISCO DE AJOFRÍN, *Vida, virtudes, milagros del Beato Lorenzo de Brindis*, Madrid 1784, 114-115.

raó, maldà per eliminar qualsevol vestigi d'eremitisme entre els religiosos franciscans-caputxins.

Després de la visita als frares caputxins de Calatayud el pare general s'adreçà als vuit convents fundats en el comissariat, o custòdia, de València, que eren el convent de la ciutat de València (1596) i els ubicats a les poblacions de Massamagrell (1597), Albaida (1598), Ontinyent (1598), Alacant (1599), L'Olleria (1601), Sogorb (1601) i Alzira (1602), però no pas tots rebren la visita pastoral del futur sant. El dia 29 de maig de 1603 Llorenç de Bríndisi començà a visitar els convents de la Magdalena de Massamagrell i el de la Sang de Crist de València. Al llarg d'aquesta visita pastoral donà expressives mostres de l'energia i la duresa del seu caràcter, especialment quan els caputxins valencians volgueren que el pare general rebés la professió al pare Francesc de Sevilla, conegut com «l'àguila dels predicadors»; un religiós mercedari que havia estat autoritzat per l'anterior ministre general, Jeroni de Castelferretti, a prendre l'hàbit caputxí. Quan Llorenç de Bríndisi va saber que el novici abans havia estat religiós d'una altra Orde, manà que fos acomiadat de manera immediata sense dilació; tanmateix, els caputxins valencians insistiren al·legant que es tractava d'una personalitat insigne, i en mostrar-se irreductible el pare general, per tal de salvar la vocació els frares es valgueren d'una estratagema, que consistí en no acomiadar definitivament al novici Francesc de Sevilla, sinó ocultar-lo en una ermita que hi havia al noviciat, a Massamagrell i, en el mentrestant, els frares avisaren a l'arquebisbe, el Patriarca Sant Joan de Ribera, que es féu present al convent de València per tal de persuadir al pare general i, finalment, amb la presència del Patriarca, cedí, i va rebre la professió de Francesc de Sevilla.²²

A Barcelona, l'actuació de Llorenç de Bríndisi com a president de la celebració del capítol provincial —celebrat en el convent de Montcalvari²³ de Barcelona el dia 20 de juny de 1603— on fou elegit vicari provincial Hilarió de Medinaceli, elecció efectuada, possiblement, per a satisfer les exigències a la minoria valenciana,²⁴ deixà un record de regust amarg, car el cronista,

22. Cf. BUENAVENTURA DE CARROCERA, *La Provincia de Frailes Menores Capuchinos de Castilla*, Vol. I, Madrid 1949, 363-364.

23. En un dels poemes escrit l'any 1783, i divulgat en ocasió de les festes de beatificació, fa esment del pas de Llorenç de Bríndisi per aquest convent barceloní l'any 1603; vegeu a la BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 42: «Disputen qui més excelsa / Mont-juich o Montcalvari / perquè un y altre santuari / rebé a Llorens ab creu alta. / Però ja més se exalta / [a]vuy dia Santa Madrona / que'l rebé fet General / fet sant ab amor cordial».

24. A propòsit del desenvolupament i els acords d'aquest capítol provincial, vegeu BASILI DE RUBÍ, «San Lorenzo de Brindis, en el capítulo provincial de Barcelona de 1603», *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 343-388.

fra Miquel de Valladolid, quasi ho silencià, tal com ja ho posà de manifest l'historiador caputxí Basili de Rubí: «El pare Valladolid visqué les incidències d'aquest capítol provincial [de 1603] i fou una de les seves primeres víctimes: devia sentir una vertadera al·lèrgia per sant Llorenç i d'ací que s'oblidi quasi de mencionar-lo».²⁵

En efecte, una volta inaugurades les sessions del capítol provincial de 1603, el seu president, Llorenç de Bríndisi, per tal de donar satisfacció a la minoria caputxina valentina amb l'elecció d'Hilarió de Medinaceli, va suspendre la veu activa i passiva als religiosos més destacats de la Província, començant pel ministre provincial, Querubí de Lleida; també al definidor i custodi de València, Miquel de Valladolid; a Lluís de València, ex-custodi d'Aragó; Miquel de Girona, mestre de novicis; Gaspar de Barcelona i Francesc de Sarrià, uns religiosos que no foren rehabilitats fins al capítol provincial de 1606.

En el capítol provincial de 1603, que presidia Llorenç de Bríndisi es determinà «que el convento de Alcira no se fabrique hasta el capítulo provincial siguiente, para que se experimente la salud del sitio, y que se tome nueva fundación en la villa de Caspe, en el reino de Aragón».²⁶ S'acordà, com s'ha dit més amunt, de deixar el convent de Tarazona si l'ardiaca no acceptava de retirar el bust de la seva sepultura i, alhora, s'optà per renunciar a la fundació perpètua de misses. També s'acordà de deturar les obres de construcció del convent de Calatayud, mentre s'esperava la decisió del proper capítol general. Aquestes decisions capitulars eren greus i, en el seu conjunt, ajuden a explicar, almenys en part, les causes que haurien motivat la suspensió de la veu activa i passiva dels principals religiosos de la província de Catalunya: d'una banda per haver acceptat la fundació de nous convents sostinguts amb llegats, cosa que anava en contra de la pobresa radical pròpia dels caputxins i, per l'altra, per mor de la tendència, força estesa en els frares caputxins del Sud de França i també en els territoris de l'antiga Corona d'Aragó, de voler abandonar la vida claustral i maldar per retornar a l'eremitisme seguint el text de les primitives constitucions d'Albacina de l'any 1529, i que deixaren de vigir ran de les disposicions tridentines. En altres capítols provincials, com ara els celebrats a Flandes i a Carcassona, d'una guisa força semblant, Llorenç de Bríndisi també havia suspès la veu activa i passiva al ministre provincial i als definidors pel fet d'haver acceptat llegats perpetus, ja que això era quelcom contrari a la pobresa radical que havia de caracteritzar els

25. BASILI DE RUBÍ, *Un segle de vida caputxina a Catalunya (1564-1664)*, Barcelona 1978, 237-238.

26. BASILI DE RUBÍ, «San Lorenzo de Brindis, en el capítulo provincial de 1603», *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 369-370.

franciscans-caputxins. A poc a poc, la normalitat anà tornant entre els caputxins de Catalunya, així, el 20 de juliol de 1607 se celebrà «otro Capítulo en Montecalvario, y habiendo sido elegido por Provincial de Cataluña y Aragón el P. Fr. Dámaso de Castellar, éste nombró por Comisario de Aragón al P. Fr. Pedro de Barbastro».²⁷

L'estiu de 1603, una volta acabat el capítol provincial, Llorenç de Bríndisi s'havia embarcat en una galera que el portà fins al port de Nàpols. El vicari general dels caputxins, amb la seva visita, havia disposat l'abolició de qual-sevol rastre de vida eremítica i ordenà, com s'ha dit més amunt, la conventualitat:

Más que conventos, buena parte de estas construcciones eran eremitorios, además de los conventos emplazados respectivamente en las ermitas de Nuestra Señora del Puente de Elna; de San Roque, en Figueras; de San Martiriano, en Bañolas; de Las Ermitas, en Gerona; de Santa Ana, en Blanes; de Nuestra Señora de Bellver, en la cima del Puig de Bellver, en San Celoni; de San Bartolomé, en Manresa y las de San Jerónimo y San Lorenzo, en Valls. También el convento de Vilafranca del Penedés se construyó junto a las ermitas de San Antonio abad y de San Pablo, en el lugar denominado hoy día «els caputxins vells». Estas ermitas tuvieron que acomodarse para que pudiesen, aunque con notables inconvenientes, morar en ellas los religiosos. El convento de Gerona, preferido del [fundador] padre Arcángel [de Alarcón], por algo se denominaba «de las ermitas»; y por algo también se denominó y se denomina “desierto” el área ocupada por el convento de santa Eulalia de Sarriá; en este “desierto” se conservan todavía las ermitas, en las que, a tenor del artículo 42 de las constituciones de Albacina y las de 1536, pudieran morar los religiosos que se sentía con vocación de llevar una vida eremítica. En aquellos 25 años de la fundación, el abandono de los eremitorios y retorno a la vida claustral fue impulsado principalmente en una provincia por el padre Dámaso de Castellar, que entró como definidor, por primera vez, en el capítulo que presidió en 1603 san Lorenzo de Brindis y que, a partir de 1607, fue reelegido el padre Dámaso tres veces provincial.²⁸

Més enllà del disgust que provocà entre els frares la visita del superior general de l'Orde de l'any 1603 als convents del Principat ha restat, tanmateix, un record i una memòria agraïda en algunes famílies de Catalunya que, en els seus masos, van donar acollida al futur sant durant el seu pas pel Principat. Per exemple, en el Mas de Palà, situat a mig camí entre els convents de

27. APCC, *Actas Capitulares*, Vol. I, ff. 1-2: «Notas de los Capítulos Provinciales celebrados desde el año 1602 hasta el año 1609».

28. BASILI DE RUBÍ, «San Lorenzo de Brindis, en el capítulo provincial de Barcelona de 1603», *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 360-361.

Manresa i Solsona, el futur sant hi signà de la seva pròpia mà una carta de germandat que, pocs temps abans de la canonització de Llorenç de Bríndisi, fou venerada pel cardenal Vives i Tutó i per l'administrador apostòlic de Solsona, el caputxí Lluís Amigó de Massamagrell. Aquesta carta de germandat, de manera realment miraculosa, se salvà dels efectes nocius d'una explosió de pólvora ocorreguda en la primera meitat del segle XVIII en el Mas de Palà, a Sant Salvador de Torroella, precisament en el moble on es guardava el document.²⁹ Semblantment, també se salvà dels estralls produïts ran de la revolució antireligiosa de l'estiu de 1936, quan fou saquejat el domicili de Josep de Palà i Claret.³⁰ Lamentablement, durant aquesta revolució de 1936, sí que es perdé una altra carta de germandat que el sant havia signat a benefici espiritual de la família de Cal Bosch de Mollerussa i els seus descendents. Actualment, a l'arxiu provincial dels caputxins de Catalunya es conserva, una carta de germandat,³¹ signada per fra Llorenç de Bríndisi en el convent de Sant Celoni el dia 2 de maig de 1603 a favor de la família Jalpí o Gelpí i que l'any 1998 fou transcrita i editada.³²

En el ja llunyà 1948 el caputxí Andreu de Palma de Mallorca, publicà una monografia on repassava la incidència del pas de Llorenç de Bríndisi per diversos indrets de Catalunya, particularment per Sant Salvador de Torroella³³ o Palà,³⁴ on hi ha edificat el Mas de Palà que l'any 1603 oferí, com ja s'ha dit, hospitalitat al vicari general dels caputxins quan s'adreçava al con-

29. Aquest fet prodigiós fou inserit en l'argument d'una de las poesies commemoratives escrites l'any 1783 en l'escaïença de les festes de beatificació de Llorenç de Brindis; vegeu a la BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 49: «Canción. La Carta de Hermandad, de Brindis dada / tenía Juan Palá en arca cerrada / y en el mismo depósito escondía / una porción de pólvora crecida / La arquilla quema, / y a la carta, atiende, / daño alguno no resulta»; *Ibid.*, f. 8: «Décima. A un paysà que és Juan Palá / Germandat ha concedit / y sols ab est sobre-escrit / mil maravellas li fa».
30. ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*, Barcelona 1948, 101: «Últimamente, a raíz de la revolución marxista, el precioso autógrafo de San Lorenzo de Brindis escapó de la frenética furia destructora de los rojos y comunistas».
31. Es qualifiquen com a protectors amb carta de germandat als amics espirituals dels Ordes Religiosos que, per mitjà d'una carta o diploma, se'ls fa mereixedors de totes les gràcies espirituals de què gaudeixen els religiosos de l'Orde on han estat agregats.
32. Cf. VALENTÍ SERRA DE MANRESA, «Cartes autògrafes de sants i de beats, conservades a l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya», *Analecta Sacra Tarraconensia* 71 (1998) 837-838: «Carta de Germandat del Pare General dels Capuxins [*sic*], en favor del Sr. Pere Miquel Jalpí y de mi Sra. Petronilla de Jalpí y Julià, a 2 de mayg [*sic*] 1603».
33. Petita població del bisbat de Solsona integrada en el partit judicial de Manresa, a la província de Barcelona. Actualment depèn del municipi de Navàs i, anteriorment depenia del municipi de Castelladral.
34. Cf. ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*. Barcelona: Gráficas Casamajó 1948.

vent de caputxins de Solsona. Mentre el pare general s'hostatjava al Mas de Palà es produí un fet prodigiós que, posteriorment, l'any 1764 fou qualificat de miraculós gràcies a la intercessió del futur sant:

Hallándome Yo Fr. Mariano de S. Quirze en la Parroquia de S. Salvador de Torruella en Casa Palá el día 17 de agosto de 1764, pregunté al Señor de dicha Casa que se llama Juan [Palá de Torruella], le pregunté si tenía una Carta de Hermandad dada por el Venerable P. Lorenzo de Brindis, General que fue de nuestra Religión Capuchina, y respondió que sí, la qual Carta entregó en mis propias manos [...]. En el mesmo día 17 de agosto de 1764, estando en la mesma Casa del Sr. Juan Palá de Torruella, le pregunté yo Fr. Mariano de S. Quirze, Comissionado del M. R. P. Provincial el P. Joseph Antonio de Vallromanas para la averiguación de las Virtudes y hechos heroicos de los Religiosos Capuchinos en esta Provincia de Cataluña, y con facultad expressa que tengo del Ordinario de Solsona, el Sr. Doctor Bargaés, Vicario General, para tomar la información jurídica, y de juramento, si fueren necesario, para dicho efecto, a todos los súbditos del Ilmo. de dicho Obispado, y siendo Secretario de la mesma Comisión el P. Gabriel de Castelltersol, predicador, diputado por el mesmo R. P. Provincial, pregunté al Sr. Juan Palá si a más de dicha Carta de Hermandad, tenía su casa otra particularidad memoria del Venerable P. Lorenzo de Brindis, [Ministro] General que fue de nuestra Religión Capuchina. Respondió que sí, en dos casos memorables.

Primeramente, que según la tradición, que dicho Sr. Juan [h]avía recibido de sus Passados, hallándose el Venerable P. Lorenzo de Brindis hospedado en dicha Casa se puso a rezar el Divino Oficio en la [a]sotea de ella, quando sucedió, que un muchacho se despeñó de una ventana de la Casa a baxo; lo reparó el dicho Venerable Padre, y en alta voz dixo: No te harás daño alguno, y así fue; pues no obstante que era muy alta la ventana, y cayó el muchacho sobre una peña, [y] no recibió daño alguno de su caída.³⁵

Aquest cas, esguardat com a prodigiós, fou inserit pel pare Ajofrín en el text de la vida que escriví ran de la beatificació de Llorenç de Bríndisi:

En la Provincia de Cataluña se hospedó en casa de Juan Palá, parroquiano de Torruella, obispado de Solsona; y habiéndose caído de una ventana muy alta sobre unas peñas un hijo suyo de corta edad, no recibió daño alguno por intercesión del siervo de Dios. Dejó en premio de su afecto una Carta General de Hermandad, firmada de su mano.

35. APCC, *Inquisición y averiguación general de las virtudes y milagros de los Religiosos y demás cosas memorables desde el año [17]21 hasta [17]64 sucedidas en la Provincia de Capuchinos de la Madre de Dios de Cataluña, hecha por el P. Fr. Mariano de San Quirze, de mandato y comisión del R. P. Fr. Joseph de Vallromanas, ministro provincial*, ff. 118-122.

A propòsit d'aquesta carta de germandat que Llorenç de Bríndisi signà a favor de Joan de Palà, l'escriptor caputxí Marià de Sant Quirze en el text de la *Inquisición y averiguación general de las cosas memorables sucedidas en la Provincia de Cataluña*, manifestà:

Hallándome Yo Fr. Mariano de S. Quirze en la parroquia de S. Salvador de Torruella en Casa Palá el día 17 de Agosto de 1764, preguntó al Señor de dicha Casa, que se llama Juan, si tenía una Carta de Hermandad, dada por el Venerable P. Lorenzo de Brindis, General que fue de nuestra Religión Capuchina, y respondió que sí, la qual carta entregó en mis manos, y está escrita en lengua española con letra de pluma y es de tenor siguiente:

«Fr. Lorenzo de Brindis General (aunque indigno) de la Orden de los Frayles Menores Capuchinos de N. S. P. S. Francisco. Teniendo consideración, según por entera información nos consta, quán aficionados y Bienhechores son de nuestra Religión el Sr. Juan Palá de Torruella, y su Muger e Hijos, y el deseo que tienen de ser admitidos en el número de los Hermanos de ella, y que como tales lo piden y ruegan, según la facultad concedida a nuestro Oficio por el Señor Papa Urbano Quinto de felice memoria. Por la presente los recibo por tales, y assí en virtud de la dicha concesión los hago participantes de todos los sacrificios, oficios divinos, oraciones, ayunos, sufragios, predicaciones, vigiliass, disciplinas y de qualquiera otro bien, que en nuestra Congregación, mediante la Divina Gracia, se haze, suplicando a Dios N. Sr. Quiera confirmar en el Cielo lo que Yo con autoridad de su Vicario, les concedo en la tierra. Exhortándoles mucho a hacerse dignos de tanto Bien, viviendo christianamente en temor y amor de Dios, rogando por el feliz estado en la Militante Yglesia, y en fe de esta nuestra voluntad he hecho hazer la presente, firmada de mi propia mano, y sellada con el sello de nuestro Oficio. Fecha en Barcelona, en nuestro Monasterio de Monte Calvario a 18 de Junio de 1603. *Fr. Laurentius G[en]ralis indignus*».

Hecha la copia de la Carta de Hermandad arriba puesta, la cotexé (: cotejé) con el Original que tenía dicho Sr. Juan Palá dentro de un marco bien guarnecida y adornada y correspondía fielmente a él. *Fr. Mariano de San Quirze, Comisario*.

Posteriorment, encara se succeïren altres viatges del futur sant a Espanya; foren les dues ambaixades desenvolupades a la cort del rei Felip III els anys 1609 i 1618. Durant la primera ambaixada es tramità la fundació de la Província caputxina de Castella i es projectà la fundació d'un convent a Madrid, la capital de la Corona. En efecte, vers el mes d'agost de 1609, Llorenç de Bríndisi rebé el nomenament d'ambaixador de part de l'emperador Rodolf II per a tractar davant el rei Felip III afers de gran complexitat i transcendència com ara l'articulació de la Lliga catòlica —promoguda per Maximilià, duc de Baviera— per tal de contrarestar la força de la Unió evangèlica dels protestants. Amb l'ambaixada es cercava el beneplàcit de la Santa Seu i del rei

d'Espanya, i es confià a Llorenç de Bríndisi, ja que es necessitava un enviat especial que, a més de conèixer a fons la qüestió alemanya, suscités l'interès i el compromís de la cort de Madrid. El duc Maximilià presentà, per ambaiador, la candidatura del caputxí Llorenç de Bríndisi, que també recolzaren el nunci papal a Praga i l'ambaixador espanyol a Alemanya, Baltasar de Zúñiga. Aquest darrer, en la carta de presentació adreçada al rei Felip III volgué manifestar que:

El P. Brindis, General que ha sido de su Orden, es persona de mucha santidad y doctrina y de gran crédito con los católicos de estas partes y todo del duque de Baviera; no reparando este Padre en su edad y enfermedad de la gota que tiene, se ha ofrecido a dar cuenta a V. M. del estado trabajoso de las cosas de Alemania y necesidad de que los príncipes eclesiásticos y seglares católicos sean favorecidos de Su Santidad y Vuestra Majestad, en caso de urgente necesidad y que los príncipes y ciudades herejes acometiesen con sus armas sus Estados [...]. Hème movido a alentar este Padre en su buen propósito por parecerme que realmente conviene que V. M. tenga la noticia que él de lo de por acá, y por dar alguna satisfacción al duque de Baviera y a los demás interesados.³⁶

En aquesta segona vinguda de Llorenç de Bríndisi a Espanya el futur sant arribà des del port de Gènova al de Barcelona en una de les galeres del marquès d'Aitona:

Con la mayor brevedad posible y felicidad, pues parece llevaba en la proa la fortuna, después de visitar al virrey de Cataluña, el duque de Monteleón, partió a pie hacia Madrid acompañado del capuchino Severo de Lucena, buen conocedor de la Corte, pues era hermano de D. Sebastián de Tobar, uno de los secretarios de Felipe III. Posiblemente llegaron a Madrid hacia el 9 de septiembre y el día 11 visitaron el monasterio de El Escorial, donde se hallaba la corte, y solicitó audiencia con el rey Felipe III. Poco antes de finalizar el mes de noviembre de 1609, hacia el 15, ya dio por concluida su embajada y retornó a Italia. La embajada tuvo poco éxito, ya que no era el mejor momento de solicitar ayuda económica y militar cuando el erario del Estado se hallaba empobrecido por las guerras. Ya de retorno, con grandísima amargura se enteró el santo en Roma de ciertas calumnias propaladas contra su dignidad de embajador.³⁷

36. AGSimancas, Estado, Llig. 2495, f. 3: carta de Baltasar de Zúñiga a Felip III (Munich, 20 juny 1609): «Las instrucciones del Duque de Baviera a Lorenzo de Brindis»; ibídem, Estado, Llig. 709, ff. 58-59. Vegeu, també, a la BHC, *Analecta OFMCap.* 35 (1919) 220-224 i 36 (1920) 138-163: «De S. Laurentio Brundusino documenta quaedam inedita».

37. ISIDORO DE VILLAPADIERNA, «La actividad diplomática de san Lorenzo de Brindis. Dos embajadas a la corte española», *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 298-299.

Durant aquesta visita a la cort del rei Felip III el pare general Jeroni de Castelferretti, acompanyat dels caputxins Llorenç de Brindis, Serafí de Polizzi i Sever de Lucena, aprofitaren l'avinentesa per aconseguir l'anelhada fundació d'un convent de caputxins a Madrid realitzada enmig de la forta oposició dels framenors de l'Observança, que volien bloquejar, fos com fos, la fundació dels caputxins a Madrid. Una volta obtinguda la llicència del Consell de Castella el dia 14 de juliol de 1609 i, posteriorment, l'autorització de Felip III amb data 5 d'octubre, els caputxins s'apressaren per plantar, sense demora, la creu fundacional a l'Hospital dels Italians el dia 12 de novembre de 1609, indret on es frares s'hostatjaven durant el seu sojorn a Madrid:

Dado este paso definitivo, faltaba solamente tomar posesión oficial del sitio en que se había de levantar el convento, Mas, como de pronto no se pudo determinar concretamente el lugar, se decidió tomar posesión simbólica en el mencionado Hospital de los Italianos, que hasta entonces había servido de morada y hospedaje de los religiosos.³⁸

A la cerimònia d'aquesta presa de possessió «simbòlica» i acte fundacional hi assistiren el nunci papal, i els reis d'Espanya acompanyats, entre altres personalitats, pel duc de Lerma. Escriví l'historiador Bonaventura de Carrocera:

Un territorio pequeño delante de la iglesia [del Hospital de los Italianos], señalándolo en cementerio, y se trabajó todo ese día y la noche siguiente en componer la casa lo mejor que se pudo [...]. Después del acto de la toma de posesión, llevada a cabo con toda esa extraordinaria solemnidad, tuvieron lugar otros cultos religiosos que se prolongaron por cuatro días. Así quedaba hecha la fundación de Madrid.³⁹

Posteriorment, en el dia 2 de febrer de 1610 tenia lloc la cerimònia de la presa de possessió efectiva del lloc on els caputxins havien de bastir l'església i el convent dit «de San Antonio del Prado», que fou edificat el 1612 en un solar que formava part de l'horta del palau del duc de Lerma, a prop dels jardins madrilenys coneguts amb el nom «del Buen Retiro».

Una volta realitzada l'ambaixada davant Felip III i efectuada la fundació del convent de Madrid, Llorenç de Brindisi arribà a Roma entre el 3 i 4 de febrer de 1609 i fou rebut pel papa Climent VIII. La Santa Seu ja coneixia,

38. BUENAVENTURA DE CARROCERA, *La Provincia de frailes menores capuchinos de Castilla*, Vol. I, Madrid 1949, 42-43.

39. *Ibíd.*, 44-45.

tanmateix, la contradicció entre l'ajuda promesa verbalment per Felip III i, també, allò comunicat oficialment a les ambaixades de Praga i Roma.

Durant l'ambaixada el caputxí Sever de Lucena observà alguns fets prodigiosos referits al futur sant caputxí, que relatà dins del text d'una carta datada a Madrid el dia 12 d'octubre de 1609 i que adreçà conjuntament al ministre provincial de Catalunya Damas de Castellar i al cronista, Miquel de Valladolid:

El milagro de que hize mención arriba, passa así: mirando SS. MM[agestade]s un día sobre un bufetillo las reliquias que el P. Brindis traía en una cruz al pecho y otras, había entre las demás un poco de tierra mezclada con la sangre que salió del cuerpo de Jesucristo Ntro. Señor envuelta en un pañico, la qual el Padre Brindis dijo: [que] se la dió el Duque de Babiera [sic] que tiene en un casa con tradición y autos. El Rey [Felipe III] se la pidió, y porque mostraba afición a esta reliquia el P. Brindis y algún sentimiento de dejarla, dijo el Rey: «Yo escribiré al Duque que le dé más»; al fin se la dió y había en el pañico una mancha de sangre pegada y comunicada por milagro de dicha tierra, tan grande que el Rey y la Reyna repararon y notaron.⁴⁰ Al cabo de tres días que estuvo esto en su poder en alguna arquilla o escritorio o entre las joyas y reliquias en algún oratorio, tuvo ganas el Rey de volverlo a ver, porque en realidad le [h]a tenido affición y devoción a esta sangre su Magd., y tornó a deshacerlo y mirarlo, presente su mujer, y vieron que la manchica de sangre referida había tomado vivo y nuevo color y crecido en tanta cantidad que quedaron maravillados, advirtiéndolo muy bien; y luego llamaron al P. Brindis, que conoció y vió lo mismo; y todos afirmaron haver crecido en tanta proporción y haverse renovado el color de la sangre; y hizo el Rey que lo viesen el Duque de Lerma y Señora, y otros Señores y algunos Capellanes. Y [h]a mandado hazer informaciones y testimonio dello y aunque bastava el de los Reyes en cosa tan grave. En mi presencia vino un Capellán de S. M[agesta] del domingo passado estando en palacio y dijo al P. Brindis que havia de dezir su deposición sobre esto, porque Su M[agesta]d quería constasse deste milagro. Ve aquí V. Reverencia lo que por acá passa, abreviada y cuidado en dessear dar a todos esos quanto he podido, y ve aquí mi amor Padres algún contento con ello. Que cierto, si he differido el hacerlo ha sido porque pudiera ser con más cumplimiento, mas yo no quiero detenerlo, que esto estará ya hecho, y en la otra solo se tratará de la posesión. Dios

40. A propòsit d'aquest fet prodigiós, vegeu LAMBERT DE SARAGOSSA, *Compendio histórico de la vida del Beato Lorenzo de Brindis, General de la Orden de Capuchinos*, Pamplona 1784, 45-46: «Excitó este portento en la Reyna el deseo de tener alguna Reliquia de mano de este célebre capuchino. Entre las que llevaba dentro de la cruz pendiente al pecho, iba una porción de tierra del monte Calvario que se presentaba bañada de la Sangre derramada en él por el Redentor del mundo, a cuya existencia resistiendo la poca fe y menos piedad de algunos cortesanos, tomó Brindis en la mano la preciosa Cruz, y aplicándola a un lienzo, quedó éste a la vista de todos repentinamente con varias manchas de Sangre viva, en testimonio de ser Sangre de Jesu-Christo la que había en aquella tierra».

queriendo, que guarde a V[uestra]s C[aridade]s como desseo. Y, [h]oy, 12 de octubre 1609, Lunes, Madrid. Hijo menor de V. C. *Fr. Severo [de Lucena]*.

El P. Brindis se va despachando bien y daré priesa a su partida, y temo que aunque la ponga, puede ser antes de Navidad, mas si es más presto se irá embarcar a Cartagena o a Denia, porque Su M[agesta]d le dará galeras en que vaya, ya que todas están por aquellas marinas. Yo será fuerça le acompañe y siga, si no hay otra novedad. Es ésta para mi Provincial y para el p[adre]. Fray Miguel de Valladolid.

La segona ambaixada de Llorenç de Bríndisi davant el rei d'Espanya, de caràcter pacificador, tenia com objecte la defensa del Regne espanyol a Nàpols, on hi actuava despòticament de virrei el duc d'Osuna, que era un personatge molt impopular que governava de manera ambiciosa i immoral. La noblesa de Nàpols, que coneixia bé l'història diplomàtica i la rectitud de vida del caputxí Llorenç de Bríndisi li presentaren el cas, per tal d'ajudar-lo a prendre consciència dels gravíssims abusos i perills socials i morals que calia remeiar en el Regne de Nàpols. L'ambaixada tingué el seu inici en el port de Gènova el dia 5 d'abril de 1619, on Llorenç de Bríndisi hi arribà esquivant la vigilància dels espies del virrei de Nàpols, que s'oposaven a la decisió dels nobles napolitans d'enviar un llegat davant de Felip III per a notificar-li el mal govern del duc d'Osuna i, alhora, presentar el conjunt de greuges dels napolitans.

Llorenç de Bríndisi, que en aquell moment es trobava en una situació força xacrosa i amb una salut debilitada pels sovintejats atacs de gota, segurament motivats per la repetida ingesta de bacallà —llavors una menja molt freqüent en l'austera dieta dels caputxins, i d'un nodriment equivalent a la carn bovina—,⁴¹ realitzà el viatge acompanyat dels religiosos caputxins Jeroni de Casalnuovo i Joan Maria de Monteforte. El futur sant desembarcà a Barcelona i assabentat, allí, que el rei Felip III tenia projectat un viatge cap a Lisboa, decidí posar-se en camí de manera immediata per a poder informar, sense demora, al monarca de la seva ambaixada abans no partís de la Cort. Possiblement, Llorenç de Bríndisi arribà a Madrid el 9 de maig, quan el rei Felip III ja es trobava a Badajoz de camí cap a Lisboa. A Madrid Llorenç de Bríndisi només hi passà un dia ja que per indicació del comte de Benavente, president del Consell d'Itàlia, sense fer visites de cortesia l'ambaixador caputxí partí immediatament vers Portugal a l'encalç de la comitiva reial.

Tot i les nombroses interferències a l'ambaixada articulades pel duc d'Osuna, Llorenç de Bríndisi fou rebut cinc vegades pel rei Felip III, tres a Almada,

41. Valentí SERRA DE MANRESA, *Cuina pairal i conventual*, Sant Vicenç de Castellet 2019, 78-79: «Els frares i els monjos consideraven el bacallà tan nutritiu com la carn bovina».

població situada a la riba esquerra del riu Tajo, davant mateix de Lisboa, i dues en el monestir dels monjos Jerònims de Betlem, a prop de Lisboa. Poc abans que Felip III fes la seva entrada oficial a Lisboa el dia 29 de juny, l'ambaixador caputxí sofrí una forta febrada i disenteria. Al llarg d'un mes la febre i la deshidratació, junt amb la calor intensa, anaren desgastant l'organisme de fra Llorenç de Bríndisi que, finalment, expirà a les 6 de la tarda del dia 22 de juliol de 1619 a casa del marquès de Villafranca, als 60 anys i 45 de vida religiosa. El marquès de Villafranca del Bierzo, Pere de Toledo i Osorio, féu embalsamar el cos del sant religiós a cura d'un cirurgià de la Galera Reial comanada pel capità Ortiz de Salazar ja que, a més d'embalsamar el cos del difunt, es volia comprovar, també, si la seva mort havia estat motivada, o no, per un emmetzinament provocat pels emissaris del duc d'Osuna, car el religiós llec Joan Maria de Monforte que acompanyava i tenia cura de la salut del sant, havia manifestat alguna sospita a propòsit d'un possible emmetzinament. Es procedí, doncs, a embalsamar el cos de Llorenç de Bríndisi l'endemà mateix de la seva mort, el dia 23 de juliol i, en examinar les vísceres, es pogué certificar que no s'havia produït cap enverinament:

Resolvió luego [Pedro de Toledo] embalsamar el cadáver; pero todos los cirujanos de la Armada y de la Ciudad se excusaron, porque haciendo catorce horas que había muerto, creyeron estar ya corrompido por los calores excesivos del estío de Lisboa, que no permiten un cadáver incorrupto, sino seis horas. Sin embargo se ofreció uno a esta operación por treinta ducados, y después de haber bañado el pavimento y las paredes con vinagre, y tomando otras providencias, clavó el cuchillo anatómico en el cadáver, y al punto salió una fragancia tan delicada y peregrina, que embalsamó toda la estancia. Fueron avisados de esta rara novedad los Señores [marqueses de Villafranca] y los médicos que con el Marqués estaban esperando el suceso, y acudiendo prontamente, percibieron el suavísimo olor, y todos lo aclamaron milagroso. Extrajo el cirujano las entrañas sin haberse visto señales de veneno, de que hubo algunas sospechas, y fueron sepultadas en una iglesia vecina.⁴²

Per desig de Pere de Toledo les restes embalsamades foren traslladats a l'església de les religioses clarisses de Villafranca del Bierzo, a Lleó, on la seva única filla, Maria de Toledo, amb el nom de Sor Maria de la Trinitat, n'era la fundadora i abadessa. La presència de les relíquies del cos de Llorenç de Bríndisi a Villafranca del Bierzo, amb el temps, acabarien suscitant alguns fets prodigiosos com aquell que es produí l'any 1680 a benefici de Dídac Val-

42. LAMBERT DE SARAGOSSA, *Compendio histórico de la vida del Beato Lorenzo de Brindis, General de la Orden de Capuchinos*, Pamplona 1784, 71: aquesta església veïna, possiblement, era la parròquia de Sant Pau.

cárcel, i que fou recollit l'any 1784, en ocasió de la beatificació, pels escriptors caputxins Bonaventura de Cocáleo o de Coccaglio i per Fèlix d'Albaida:

Los Procesos de Villa-Franca nos dieron materia para alabar a Dios en sus Santos, por la sobrenatural virtud de obrar milagros que graciosamente les comunica. Cerca del año 1680 Don Diego Valcárcel de Escobar, del Castillo de Villa-Franca [del Bierzo] en España, abadía Nullius, siendo de edad de cerca de cinco años entró un día con su hermana de semejante edad en el convento de las monjas de Santa Clara, donde se guarda el cuerpo de nuestro Beato, y subiendo con su hermana al corredor más alto del convento, corriendo por acá y por acullá, como suelen hacer los chucuelos, se precipitó de aquella altura, cayendo a plomo sobre el Claustro enlosado de piedra. Acudieron las monjas al fracaso de la caída, y llenas de asombro al ver tan triste espectáculo, prorrumpieron en voces desesperadas acompañadas de un deshecho llanto. Circuyeron de tropel al miserable niño, registrándole con sus ojos y con sus manos, y no descubriendo en él menor señal de vida, lo creyeron del todo difunto. Entonces sintiéndose todas interiormente inspiradas de recurrir a la intercesión del Beato Lorenzo, levantaron del suelo el cuerpecito, que con los brazos, cabeza y pies que caídos se colgaban daba testimonio de su muerte, y lo llevaron al sepulcro del Siervo de Dios, poniéndole sobre el arca en que yace el sagrado cadáver. Hecho esto se arrodillaron todas al rededor de aquel sepulcro, y entregadas de veras a los llantos y suspiros, imploraban así su socorro en tan lastimoso caso. Mientras que de esta suerte gemían y rogaban aquellas Siervas del Señor, una de ellas, que tal vez sentiría más la desgracia que las otras, suspirando dijo a la que estaba a su lado: ¡Ay, que este niño ya es muerto! ¡Caso milagroso! Aun no había acabado de hablar se pudo el niño en pie, despejado y brioso, y mirando alrededor y viendo tantas monjas bañadas en lágrimas, las dijo con rostro alegre y boca risueña: ¿Qué llorais? Yo no tengo mal alguno, yo estoy bueno. Así dijo, y así fue, porque sin lesión alguna, ni señal de contusión empezó a caminar como antes solía [...]. Murió después, siendo canónigo de aquella Abadía.⁴³

A l'apartat següent es dona notícia del ressò de les festes de beatificació de Llorenç de Bríndisi tingudes als convents de caputxins de Catalunya l'any 1783.

3. LES FESTES D'ACCIÓ DE GRÀCIES PER LA BEATIFICACIÓ DE LLORENÇ DE BRÍNDISI

L'any 1624, per indicació del ministre general Climent de Notto, es començaren els tràmits per tal d'iniciar el procés de beatificació de Llorenç de

43. FÈLIX D'ALBAIDA (trad.), *Resumen histórico de la vida, virtudes y milagros del Beato Lorenzo de Brindis*, València 1784, 360-362.

Bríndisi. Aquest procés no fou constant i, després d'algunes intermitències, culminà amb la beatificació el dia 23 de maig de 1783. Pel que fa a les relíquies, és força sorprenent que el ministre provincial de Castella, Dídac de Castrillo, quan ja feia un segle que s'havia iniciat el procés de beatificació de Llorenç de Bríndisi, escrivís a l'abadessa del monestir de clarisses dites de *la Anunciada* —conegudes popularment a Villafranca del Bierzo com les *franciscas descalzas*— indagant a propòsit de les relíquies del cos de fra Llorenç de Bríndisi. Poc abans de la beatificació, el 1783, es procedí a extreure alguna relíquia per a ser duta a Roma en l'escaiença de la beatificació. L'encarregat d'extreure la relíquia fou fra Francesc d'Ajofrín, a qui li fou lliurat «un hueso que parece ser de una pierna y otros menores, y hubo que notar el sentimiento grande que mostraron las Religiosas por las reliquias que se extrajeron, aunque no fueron más que las precisas».⁴⁴ Les relíquies destinades a Roma foren trameses a la Ciutat Eterna a través del marquès de Grimaldi per tal que les lliurés al definidor general per als caputxins d'Espanya, Nicolau de Bustillo. Sobre aquestes relíquies trameses a Roma, Bonaventura de Carrocera escriví que: «No sabemos quién era en definitiva el destinatario, ni menos aún la suerte que hayan corrido, como tampoco las otras que quedaron en España después de 1783».⁴⁵ Durant l'ocupació napoleònica les relíquies del beat Llorenç de Bríndisi foren profanades per les tropes franceses i, quan el 5 de juliol de 1895, es féu el trasllat a l'actual urna,⁴⁶ es procedí a fer-ne el recompte i resultà:

Las reliquias depositadas son: la calavera completa; una clavícula; los dos huesos ilíacos; una tibia o canilla derecha, tres vértebras cervicales, dos lumbares y una dorsal; dos fémures, cúbito y radio, omoplato y tres costillas bien conservadas y recubiertas de una ligerísima capa de humus.⁴⁷

L'altar i la nova urna foren finançats pel ministre general dels caputxins, Bernat d'Andermatt, qui comptà amb l'ajut econòmic de les tres províncies hispanes: Toledo, Castella i Aragó i, sobretot, comptà amb el destacat suport dels germans Vives i Tutó, és a dir, els caputxins Josep de Calasanç de

44. APCCast., Llig. 12-00043, *Notas del P. Ajofrín sobre su viaje a Villafranca [del Bierzo]*, f. 1 i ss.

45. BUENAVENTURA DE CARROCERA, «San Lorenzo de Brinidis, España y los españoles», *Naturaleza y Gracia* VII (1960) 190-191.

46. BHC, *Analecta Ordinis Minorum Capuccinorum* XII (1896) 370-373: «Solemnis translatio corporis S. Laurentii Brundusini confessoris in monasterio Monialium Franciscalum civit. Villafranca del Vierzo [*sic*] asservati».

47. Vegeu, *Acta de traslación de las reliquias de San Lorenzo de Brindis, al altar nuevo* (Villafranca del Bierzo, 5 juliol 1896); citat per BUENAVENTURA DE CARROCERA, dins *Naturaleza y Gracia* VII (1960) 191-192.

Llavaneres, el futur cardenal Vives, i Joaquim M. de Llavaneres. El conjunt, de bell estil neogòtic, fou executat per Fèlix Ferrer, reconegut artista, germà de Sor Filomena de Santa Coloma, monja mínima del monestir de Valls, religiosa avui en procés de canonització.

El 23 de maig de 1783 tingué lloc a Roma la cerimònia de beatificació de fra Llorenç de Bríndisi i, posteriorment, se celebraren nombroses festes d'acció de gràcies per la seva elevació als altars al llarg de 1783 i 1784 tinguts en els convents de framenors caputxins d'arreu d'Europa. Als convents d'Espanya les festes foren solemníssimes, particularment les desenvolupades a la ciutat de Barcelona, on els frares feren estampar *ad perpetuam rei memoriam* la descripció detallada de les celebracions tingudes desenvolupades a Roma.⁴⁸ Per tal de preparar adientment aquestes festes laurencianes d'acció de gràcies, els caputxins de Catalunya editaren estampes i una vida compendiosa⁴⁹ del nou beat: «Se pasó a regalar algunos libritos del compendio de la vida del Beato y algunas estampas buenas».⁵⁰ La documentació registra, també, la peculiar solemnitat d'aquestes festes gratulatòries tingudes en els altres convents del Principat, com ara el de Vilafranca del Penedès,⁵¹ on foren escoltades les eloqüents prèdiques del religiós trinitari Narcís Galofré.⁵² Semblantment, foren molt lluïdes les festes d'acció de gràcies pel nou beat tingudes en el convent de Vilanova de Cubelles, coincidint amb la inauguració de la nova església conventual:

Levantaron [los capuchinos] otra grande y hermosa [iglesia] adaptada a la sus Constituciones y Ceremonial, que medía 117 pies, por 72 de ancho, y fue bendecida a los 19 de junio del 1784 celebrando al mismo tiempo las fiestas de Beatificación

48. BHC, *Relación de la solemne beatificación del Ven. Siervo de Dios Lorenzo de Brindis, General de los Capuchinos, celebrada con devota sagrada pompa en la Sacrosanta Basílica Vaticana en 1 de Junio del año 1783*. Barcelona: Por Bernardo Pla 1784.
49. BHC, *Compendio de la vida, virtudes y milagros del beato Lorenzo de Brindis, ministro general de la Orden de menores capuchinos*. Barcelona: Por Bernardo Pla 1783.
50. APCC, *Libro 2 [segundo] de Santa Madrona*, f. 44 v.
51. Fou membre de la comunitat de caputxins de Vilafranca del Penedès l'exmissioner fra Jaume de Puigcerdà qui, l'any 1783, escriví un bon nombre de les poesies dedicades al nou beat Llorenç de Brindis. Vegeu a la BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 10: «De Lorenço la virtud / calma al mar con prontitud / Lorenço con gran portento, / el mar sosiega y el viento [...] Jaime de Puigcerdá, Villafranca del Penedés».
52. BHC, *Oración Panegírica, que en el día 11 de mayo de 1784, y tercero de las solemnes fiestas con que la muy religiosa comunidad de RR. PP. Capuchinos de Villafranca de Panadés, obispado de Barcelona, celebrada la beatificación del B. Lorenzo de Brindis, ministro general de su Orden, en que asistió y celebró la misa mayor la comunidad de PP. Trinitarios Calzados, redención de cautivos de dicha Villa. Predicó el R. P. L[ecto]r: Fr. Narciso Galofré*. Barcelona: Por Juan Nadal 1784.

del Beato Lorenzo de Brindis, capuchino.⁵³ En la colección de poesías redactadas en ocasión de las fiestas de acción de gracias por esta beatificación, se hace alusión a la inauguración de este nuevo templo conventual: «Vilanova ab est festeig / busca en Llorenç, segons veig, / nou emparo y protecció / y Vilanova i glésia nova, / novament ha edificat».⁵⁴

Particularment rellevants foren les festes desenvolupades l'any 1783 a redós del convent de Palma de Mallorca on inauguraren un altar dedicat al nou beat, i per tal de preparar-se adientment a la beatificació de Llorenç de Bríndisi i amb el desig de contribuir a divulgar els fets més significatius de la vida del nou beat, l'any 1774 el caputxí Lluís de Deià, enllestí una versió al castellà de la biografia de Llorenç de Bríndisi escrita a cura d'Àngel Maria de Voltaggio,⁵⁵ que restà inèdita. En canvi, en el ressò de la beatificació, sí que fou publicada aquella biografia que preparà Bonaventura de Coccaglio a partir dels textos del procés de beatificació i que traduï al castellà Fèlix d'Albaida.⁵⁶

Les celebracions d'acció de gràcies per la beatificació no començaren, però, als convents de la província de Catalunya fins quasi un any després de la cerimònia de beatificació. Per exemple, a redós del protoconvent de Santa Eulàlia de Sarrià, els dies 9, 10 i 11 de maig de 1784, se celebrà un solemne tridu d'acció de gràcies on, el primer dia, fou escoltada la prèdica del Dr. Alons Muñiz, rector de la veïna parròquia de Sant Just Desvern;⁵⁷ el segon dia del tridu fou predicat pel framenor caputxí Francesc de Santpedor i en el

53. Josep Antoni GARÍ I SIUMELL, *Descripción e historia de la Villa de Villanueva y Geltrú desde su fundación hasta nuestros días*, Vilanova i la Geltrú 1860, 129-130.

54. BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 9: «Vilanova, Décima».

55. BHC, Ms. 7-6-18, *Vida del venerable siervo de Dios el B. Lorenzo de Brindis, general de los frailes menores capuchinos de san Francisco. Escrita en idioma italiano por el Rdo. P. Fr. Ángel María de los Rubeos de Voltaggio [...]. Impresa en Roma año 1710 y traducida ahora en español por Fr. Luis Deyá de la misma Orden de capuchinos. En el convento de Mallorca, año 1774.*

56. BHC, *Resumen histórico de la vida, virtudes y milagros del beato Lorenzo de Brindis, General del Orden de Capuchinos. Sacado en italiano de los procesos presentados a la Sagrada Congregación de Ritos. Dividido en tres partes. Por el R. P. Fr. Buenaventura de Cocáleo del mismo Orden y traducido por el R. P. Fr. Félix de Albayda, Predicador, Misionero Apostólico y Ex Difinidor de la Provincia de la Sangre de Christo de Menores Capuchinos de Valencia*. Valencia: Imp. de Orga 1784.

57. BHC, *Sermón que el día 9 de mayo de 1784 y primero que las fiestas con que el convento de Santa Eulalia de PP. Capuchinos de Sarrià celebró solemne beatificación del beato Lorenzo de Brindis, general de dicho Orden. Predicó Don Alonso Muñiz de Castilla, Licenciado en Sagrada Theología y Cura Párroco de San Justo Desvern*. Barcelona: Por Bernardo Pla 1784. El segon dia del tridu el predicà el caputxí Francesc de Santpedor i el tercer fou predicat pel P. Pau de Sant Boi.

tercer dia hi predicà el també caputxí Pau de Sant Boi. Les celebracions sarrianenques foren presidides pels rectors de les parròquies veïnes al convent. El primer dia presidí la celebració Joan Voltà, rector de Sant Vicenç de Sarrià; el segon dia celebrà el Dr. Pau Torrents, rector de la parròquia de Santa Creu d'Olorde i el tercer el Dr. Gaietà Llaró, rector de Sant Gervasi de Cassoles. Inicialment, el guardià del convent, fra Andreu de Cervera, «no quería hacer ruido ni gran fiesta por ser éste convento de retiro y noviciado»,⁵⁸ però els senyors Oretells i Franco, dos fabricants d'indianes, junt amb els tres benefactors, es feren càrrec de les despeses de la decoració de l'església del convent de caputxins de Sarrià:

Estaban a los lados del altar dos hermosas pirámides por los lados y en su altura tachonadas de varias velas y antorchas. En el techo del presbiterio se llevaban la atención cuatro arcadas tomadas de piezas de indiana fina con flores rojas que imitaban al damasco [...]. Tenían las capillas tapadas las paredes con ricas piezas de tela blanca, colocando cornucopias con velas varias y trencillas de flores acompañadas de luces. Se veían en su adorno competir la simetría y el arte. En lo exterior de la iglesia y sus pilastras se colocaron imágenes de santos capuchinos con antorchas a los lados [...]. Toda la plaza estaba adornada de varias arboledas, columnas de perspectiva con multitud de antorchas que se encendían de noche y banderas que se veían en las alturas, en las columnas y partes altas.⁵⁹

En el convent de Santa Madrona,⁶⁰ ubicat en el centre urbà de la Ciutat Comtal, en ocasió de les festes d'acció de gràcies hi foren interpretats dos oratoris musicals dedicats a homenatjar el nou beat. El primer dels oratoris musicals era obra del secretari de l'Audiència, Josep Comes,⁶¹ i el segon

58. BHC, *Relación de las fiestas que se hicieron por la beatificación del B. Lorenzo de Brindis en el convento de Sta. Eulalia-Sarriá, primero de España*, citat per ANDREU DE PALMA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*, Barcelona 1948, 137-140.

59. BHC, *Ibidem*, 138-139.

60. El primer dia del tridu de la festa d'acció de gràcies per la beatificació, el 9 de maig de 1784, fou predicat pel canonge magistral de la catedral de Barcelona, Dr. Sebastià Miró.

61. BHC, *Jerusalén librada de los Asirios por el Ángel del Señor. Drama sacro-alegórico que en las fiestas celebradas en el convento de Santa Madrona de PP. Capuchinos de Barcelona, con motivo de la beatificación del Siervo de Dios Fr. Lorenzo de Brindis, religioso de dicho Orden, en los días 9 y 10 de mayo de 1784. Cantó la capilla de la Santa Iglesia de Barcelona, siendo su Maestro el Reverendo Francisco Queralt, presbítero*. Barcelona: Por Bernardo Pla 1784; un oratori musical que escriví el Doctor Josep Comes de Vic, Secretari de l'Audiència de Barcelona.

l'escriví fra Antoni de Sant Jeroni;⁶² trinitari descalç⁶³ que en el 1752 ja havia escrit el text passional més popular i més representat durant la Setmana Santa a Catalunya, editat nombroses vegades amb els títols de *Representació de la Sagrada Passió*,⁶⁴ *Llastimosa tragèdia que representa la Passió*⁶⁵ i *La gran tragèdia de la Passió*.⁶⁶ La crònica conventual registra, amb detall, la descripció de les celebracions tingudes en el convent de Santa Madrona. En el primer dia del tridu presidí la celebració eucarística el bisbe de Barcelona, Gabí Valladares, i els sermons anaren a càrrec del canonge magistral Sebastià Miró, el primer dia; el segon dia, 10 de maig, a cura del reputat orador Francesc Rojas i, finalment, el dia 11 de maig, pronuncià el sermó el religiós caputxí Bonaventura de Mataró:

En junio de 1783 vino finalmente la deseada noticia de que Nro. Smo. Padre Pío VI [h]avía puesto sobre los altares y beatificado al venerable Siervo de Dios Fr. Lorenzo de Brindis, dignísimo general que fue de toda la Religión. Cantóse el Te Deum [el día 30 de junio de 1783] según el estilo en semejantes lances y se esperó tiempo para prevenir las fiestas. Estas, por orden del R. P. Provincial y Diffinitorio se dilataron hasta 9, 10 y 11 mayo del siguiente año 1784.⁶⁷

62. BHC, *El más glorioso triunfo de Moysés conseguido por medio de su prodigiosa vara contra todo el poder del Faraón*; oratori original del P. Antoni de Sant Jeroni, trinitari descalç, i que fou interpretat per la Capella parroquial de Santa Maria del Mar, a l'església de caputxins de Santa Madrona l'onze de maig de 1784, en el tercer dia de les festes de la beatificació de fra Llorenç de Bríndisi; citat per ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*, Barcelona 1948, 268.
63. Antoni de Sant Jeroni és el nom de religiós d'Antoni Alabau i Quingles (Vic 1730 – Barcelona 1802), trinitari descalç, autor de nombroses obres teatrals i hagiogràfiques, entre elles, la *Vida del Beato Miguel de los Santos*, Barcelona 1779.
64. ANTONI DE SANT JERONI, *Representació de la Sagrada Passió y Mort de Nostre Senyor Jesu-Christ, novament corregida y regulada conforme a los quatre Sagrats Evangelistas. Representada en Manresa per alguns devots de aquests Divinos Misteris en tots los dijous y festas de la Quaresma*. Barcelona, s. d.; *Representació de la Sagrada Passió y Mort de Nostre Senyor Jesu-Christ. Única orixinal, corretchit y aumentada per representarse en los principals teatros del Regne. Per lo M. R. P. Fr. Anton de Sant Jeroni, predicador en lo convent dels Pares Descalsos de la Santíssima Trinitat de la Ciutat de Barcelona*. Lleida: La Barcelonesa 1856.
65. ANTONI DE SANT JERONI, *Llastimosa tragèdia que representa la passió y mort de Christo Senyor Nostre dividida en diferents actos y passos per un devot de la Santa Casa del Hospital, Vic 1752*.
66. Vegeu el text representat a els anys 1774-1798 a la capital de Bages, *La gran tragèdia de la passió y mort de Jesu-Christ [...]. Impresa sens ninguna variació a la que se representà en Manresa per alguns devots de aquest Divino Misteri, en tots los dijous y festas de la Cuaresma del any 1798*, Manresa: Per Pau Roca, s. d.
67. APCC, *Libro 2 [segundo] de Santa Madrona*, ff. 44-45.

Els caputxins del convent barceloní de Santa Madrona convidaren a les festes d'acció de gràcies per la beatificació a les autoritats eclesiàstiques i civils. Els frares aprofitaren l'escaiença per fer construir un cor alt, situat al final de la nau de l'església, per tal de donar-hi més capacitat. El maig de 1784 els frares van preparar una decoració especial, molt vistosa, del conjunt de l'església i claustre del convent. Aquesta decoració, realment espectacular, fou tanmateix, com es veurà més avall, ridiculitzada satíricament per alguns eclesiàstics. Les decoracions efectuades en el convent de Santa Madrona foren encarregades al pintor Josep Casas i costaren 128 lliures.⁶⁸ S'ha conservat la lletra dels textos que foren pintats en l'església, claustre i parets exteriors d'aquest convent barceloní.⁶⁹ Una detallada descripció d'aquesta decoració festiva dels caputxins la trobem descrita a les pàgines de la crònica conventual:

No es fácil explicar aquí la idea con que se compuso el Altar Mayor, la portada del Templo, y los Claustros. Basta decir, en general, que se mereció la aprobación, para no decir el pasmo de toda Barcelona, quien decía que lo mejor de todo era el claustro, dentro del cual los arcos, pinturas y Venerables de la Religión formaban otro claustro o un salón magníficamente compuesto e iluminado. Quien alababa en primer lugar el Altar Mayor, que se levantaba sobre cuatro pedestales y otras tantas columnas en forma de un famoso mausoleo o monumento sobre el cual en medio se veía la estatua del Sto. [: Beato Lorenzo de Brindis], quien admiraba singularmente la portada del templo, que en verdad era magnífico, pero lo más raro era estar trabajada toda de esparto, sin que hubiera adorno, flor, cortina, columna ni otra cosa alguna, que no fuera esparto, y con todo era la admiración de todos, y la verdad no es fácil comprehender lo quien no lo vio con sus propios ojos [...]. Por la noche todas las paredes del Convento desde las Comedias hasta el lugar del peso de la paja estaban cubiertas con telas blancas con ramos de papel verde, décimas y dos o tres altares que representaban un paso de la vida del beato. En la barbaccana había a su trecho faroles, bombas y muchas más en las tres torres de las que pendían veinte o treinta banderas azules, coloradas y otras que eran de varios buques de diferentes Naciones que se hallaban en el puerto [...]. Éstas, en suma, fueron las fiestas que se celebraron en Barcelona con tanto lucimiento, que merecieron el común agrado, en tanto que significaron, no pocos, no habían visto otras iguales. La gloria sea a Dios.⁷⁰

68. BUB, Ms. 1680, f. 25: «Compte del Pintor Sr. Joseph Casas: 192 pessetes plata, ó 128 Lliures».

69. BUB, Ms. 1680, *Archivo de Padres Capuchinos. Poesias varias para la fiesta de beatificación del B. Lorenzo de Brindis, General de Menores Capuchinos*, Barcelona 1784.

70. APCC, *Libro 2 [segundo] de Santa Madrona*, ff. 44-46.

Els religiosos caputxins havien sol·licitat, a través de la Nunciatura, que durant els tres dies del tridu les dones, excepcionalment, tinguessin accés al claustre dins de la clausura conventual per a poder visitar la decoració, però en no arribar a temps el permís s'hagueren de prendre algunes preocupacions i es disposà un torn de vigilància al convent amb l'ajut dels Mossos d'Esquadra; tanmateix, algunes dones hi entraren furtivament i, com a conseqüència, el ministre provincial ordenà que, en endavant, no s'adornés més el claustre conventual:

Por estar tan vistosamente adornados los claustros en dichas fiestas, y no haberse podido conseguir del Sr. Nuncio de Su Santidad en España la licencia o facultad de poder entrar las mujeres a verlos, se dieron las providencias más serias de poner centinelas de los Mozos de la Escuadra [...] para evitar los abusos que se temían. Sin embargo, entraron varias veces a dichos claustros muchas mujeres, unas a cara descubierta en su propio vestido, otras disfrazadas con vestido de hombre [...] sin que se pudiese evitar por medio alguno. A causa del tropel de tanta gente. Por tanto, de orden del Muy Rdo. P. Provincial Severo de Barcelona y de la Rda. Definición, pongo esta nota a fin de que jamás, por ninguna fiesta, se adornen, poco ni mucho, los claustros. Fr. Joseph Antoni de Taradell, guardián.⁷¹

Les decoracions efectuades pel veïnat del convent de Santa Madrona el maig de 1784, també són esmentades en la crònica conventual. A tall d'exemple, en el carrer Portaferriassa, un botiguer de la Casa Forner, hi preparà un simulacre d'altar⁷² fet amb la combinació de llegums i, àdhuc, féu escriure un poema que començava així: «En esta pobre Capella, qui miri l'arquitectura....».⁷³ Curiosament, el gremi de sabaters féu un especial ressò de la beatificació de fra Llorenç de Bríndisi pel fet d'haver «ataconado a los

71. APCC, *Ibíd.*, ff. 48-49: «Nota especial sobre dichas fiestas».

72. Vegeu, el text «Per acompanyar la tosca idea del altar tot fet de Llegums que féu compondrer en sa Casa lo Forner de la Porta-ferrisa, ab motiu de la Beatificació del B. Llorens de Brindis», citat per ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*, Barcelona 1948, 262: «En esta pobre Capella, qui miri l'arquitectura».

73. Rafael d'Amat, el cèlebre Baró de Maldà, descriví molt minuciosament el conjunt de decoracions que es podien contemplar en alguns carrers de Barcelona durant el mes de maig de 1784 en ocasió de les festes d'acció de gràcies per la beatificació de Llorenç de Bríndisi: «Molt curioses capelles dins d'algunes botigues de les cases, amb altres al mig dels carrers, amb ponts volants que manifestaven al públic les virtuts del gloriós beat Llorenç de Brindis i passos de sa exemplaríssima vida [...]. Dins la casa Bofill, rellotger, quan [lo B. Llorenç de Brindis] està girat al poble fent *Dominus vobiscum* i lo llec que li ajuda la missa com si fos en figura animada»; *Calaix de Sastre*, Vol. I, ff. 324-327; citat també per BASILI DE RUBÍ, *Els caputxins a la Barcelona del segle XVIII*, Barcelona 1984, 475-476.

turcos...». ⁷⁴ Sortosament s'han conservat les inscripcions, poesies i epigrames que foren redactats en l'escaiença de les festes d'acció de gràcies per aquesta beatificació, ⁷⁵ especialment els goigs ⁷⁶ i els himnes, alguns d'ells interpretats amb la música de la marxa ignasiana. ⁷⁷ També, s'han conservat les inscripcions que acompanyaven les principals capelles muntades en els carrers de Barcelona. ⁷⁸

Tanmateix, no sempre foren elogioses les *Letrillas* escrites en ocasió de la beatificació de Llorenç de Bríndisi o Brindis; per exemple, en uns versos de l'escriptor català Pau Puig (1722-1798), religiós caracciol dels clergues menors regulars, ironitzà i criticà molt àcidament, l'actitud dels religiosos caputxins —que feien ostentació d'austeritat, de pobresa i sacrifici— car, durant les festes de beatificació, serviren al refetor plats més abundants i suculents. Pau Puig, de manera molt enginyosa va saber utilitzar la forma recurrent «brindar» i els seus derivats al llarg del poema per a referir-se al nou beat: «bé poden brindar els Brindis» ⁷⁹ durant les pitances conventuals, ⁸⁰ així com també jugà irònicament amb el mot «barba», que era l'atribut més popular —i més vistós i cridaner— dels frares caputxins.

Més encara, el reverend Pau Puig també féu mofa d'aquella curiosa decoració de tons austers —preparada per «la família barbada» del convent de Santa Madrona en ocasió d'aquestes festes de beatificació— i que contrasta-

74. BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 33: «Lo Sabater ab rahó, / l'obra de Llorens abona / quan als moros atacona / y al turch els dóna tacó».

75. BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 2: «Epigramma centrico-cubicum in laud. B. Laurentii a Brundusio: Hoc radiante signo Laurenti, tartara vinces»; «Civitas Barcinonem gratulabunda rememorat B. Laurentii a Brundusio»; *ibíd.*, f. 47: «Barcino te quondam Laurenti / exceptit amanter, / et merito plausus contulit / illa tibi».

76. BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 1 y f. 14, *Gozos del B. Lorenzo de Brindis, General de la Religión Capuchina*: «Pues en Vos Dios nos ha dado / otro <H>elías asombroso, / dádnos Lorenzo glorioso, / vuestro espíritu doblado».

77. BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 15: «Letrilla al tono de la marcha del Patriarcha S. Ignacio, compuesto en honor del B. Lorenzo de Brindis, General de la Sda. Orden de Capuchinos: *Mucho me admira Lorenzo vuestra resolución*».

78. A tall d'exemple, vegeu a la BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 8: «Se pinta al B. [Llorenç de Brindis] devant de una casa que per las finestras ix foch, sobre escrit: Ardebat en non comburebatur».

79. Els caputxins, també, de manera molt jocosa, jugaren amb el terme «brindis» i «brindar», vegeu a la BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 18: «Brindar no se estila, / mas en esta fiesta de [h]oy / [h]ay convite y como soy, / Brindis no faltará».

80. Els religiosos caputxins del convent de Santa Madrona feren també referència, dins de la lletra d'algunes poesies recreatives, a l'abundor de les menges servides en el refetori en escaiença de les festes de beatificació; vegeu a la BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 11: «[A]vuy Llorens está de festa / [h]y haurá un solemne convit / que menjà no faltará / y que tan sabrés será / per los de bon paladar». Sobre les pitances quotidianes i festives dels caputxins, vegeu Valentí SERRA DE MANRESA, *Cuina caputxina. Les pitances dels frares*, Barcelona 2010, 21-38.

va amb els excessos gastronòmics de la festa, amb un escrit titulat: «Jocosa crítica de las fiestas que feren los pares caputxins per celebrar la beatificació del beat Llorens de Brindis; per motiu de aver compost ab estraña idea tot lo frontis de la iglésia ab estoras y cordas de espart, en forma de una gran portalada, en la que estàvan pendants varios rosaris, cilicis y altres instruments de penitència.»⁸¹

81. BAMontserrat, Ms. 1141, ff. 303-305: «Lo ingeni del P. P[au] P[ui]g de CC. RR. MM. [Clergues Regulars Menors] féu les següents dècimas en ocasió de las solemnes fiestas de la Beatificació del B. Llorens de Brindis, celebrades en Barcelona los dias 9, 10 y 11 Maytg de 1784»; «Dècimas burlescas als Caputxins per causa de haver guarnit a portalada de la Iglesia ab estoras, cilicis cadenas en las Fiestas del B. Brindis». L'aportació literària del reverend Pau Puig fou analitzada —i editada críticament— per la professora Maria Rosa Serra, vegeu *Pau Puig. Obra catalana. Edició crítica de Maria Rosa Serra Milà*. Barcelona: Barcino 2012. En el text del poema hi llegim, irònicament: «Vui, Se-ver, que tot se vessa / dins la família barbada, / vuy Llu-ís pega panxada, / y de fer brindis no cessa. / La Mercè, real y tiessa, ja-ls enveja l'art y-l fart, / quant de estas fiestas són part / ideas tan ben guisadas: / a dins pollas enllardadas, / y fora cordas de espart. / Dels rostits y empanadas / rebótan fora los buchs, / las barbas, dels bons suchs, / jo contemplo ben untadas. / Y a nosaltres, camaradas, / -ns fan exprecions finas / en plat de espart: no u atinas? / Quin convit de frare Cotis! / Nos etsíban pels vigotis /scilicis y disciplinas. / És cosa ben singular /que ab estoras y cortinas, / escombras y disciplinas / ells ns vùlgan engañar. / L'idea és de alabar / puig que denota austeresa, / però de dins la riquesa / y-l refetor tan ufa / a tots publica qu'està /sols a fora la pobresa. / Més ridícula bovada / se ha vist en tals festins? / Ja no fóran caputxins /si faltàs caputxinada. / Eixa cèlebre xulada / és burla de las més finas, / pués brindant-se ab gallinas, / pollas y bon estufat, / gòsan brindar al veïnat / scilicis y disciplinas. / Segons veig ja passa a vici / lo fer-se (cèlebre cas!) / los frares de barba y nas /confreres de can Maurici. / Si-ls dura aqueix benefici / y la pitança tan bella, / farts de pollas y badella, / portaran ab tanta llonsa / fins los de la missa de onse, / lo cordó sota l'aixella. / Ab tant fricandó y rostit, / per Barcelona és sabut /que la barba-ls ha crescut, / molt més de un través de dit. / Uns ja perden l'apetit, / ab gran incendi de orinas, /altres tenen cagarrinas, / y, si aixís l'enfit no escapa, / tot se mudarà ab xalapa, / servicials, y medicinas. / Una còlica de humor /un ha tingut (gran desastre!), / y un gran pedàs de pollastre / vomitè en lo servidor. / Pasmat se quedà-l doctor, / y li digué, molt resolt: / —Vostè, Pare, ha endrapat molt, / puig reparo en los recons / crema, sopa, macarrons, / mero, flam y fins ou mòlt. / Si-ls diuhen: "Vaya, què cosa, / ¿bé va plena la pastera?" / Después de tal fartanera, / (és cosa ben graciosa!) / ab la veu més llastimosa /tots responen "Així, així". / Y ab tot me apareix a mi / que, ab aquestas abstinèncias, / si no hi ha més penitèncias, / tothom pot ser caputxí. / Ab los vins que-ls han quedat, / badellas, pollas, galls dindis / bé poden brindar a Brindis / y convidar al veynat. / Per deu anys ha arreplegat / la gran astúcia barbada /diners, cera y cansalada; / ergo és bona conseqüència /que estarà la penitència / dels caputxins desterrada. / Un frare va demanar / a un de Matadepera / no més que un quintar de cera / per compòndrer un altar. / Vaya, pués, que per captar / és bastant atreviment / y, si ells tròban molta gent / que així los úmplia la gorja, / a la barba, teula y alforja /renunciarà-l convent. / Dejunis los brinda Brindis, / ells se bríndan empanadas, / menjà blanch, crema, tortradas, / perdius, capons y galls dindis: / Ab tan estupendos brindis, / y scilicis tan estrets, / veyem als caputxinets, / carregats de paciència, / reservant la penitència / solament per las parets. / Ells búscan ab gran afany / dels cilicis las cadenas, / puig pendrían d'eixas penas, / sens dubte, cada mitg any. / Ni tampoch apar estrany / que uns estígan cansats / y alguns altres enfitats, / puig si dúran tals brindis / los brindarem dins breus dias / en vida canonisats [Pau Puig]».

La crònica i els detalls de les festes d'acció de gràcies per la beatificació de Llorenç de Bríndisi desenvolupades a la ciutat de Barcelona, fou aportada de manera molt ordenada per l'historiador caputxí, Basili de Rubí, qui volgué recollir aquesta suggeridora descripció:

Al punto de entonar el *Te Deum* se hizo señal con una llamada de pólvora y tocó al vuelo la [campana] Tomasa de la catedral, a la que siguió nuestra campana y todas las demás de Barcelona, así parroquias como conventos.⁸²

En l'escaiença de la beatificació de Llorenç de Bríndisi fou publicada una extensa biografia on es feia esment de les visites pastorals i diplomàtiques que el nou beat havia efectuat en terres hispanes;⁸³ una biografia que, posteriorment, fou novament reeditada l'any 1881 a càrrec dels exclaustats caputxins sota el guiatge de Josep Antoni Catà de Calella,⁸⁴ quan fou canonitzat Llorenç de Bríndisi i, posteriorment, reeditada encara l'any 1904 a cura dels religiosos caputxins de Castella.⁸⁵

L'any 1789, poc temps després de la beatificació, a la població de Cervera, diòcesi de Solsona, a benefici d'Àngela Salat i Trull, es produí un fet miraculós atribuït a la intercessió del beat Llorenç de Bríndisi, i que fou tingut com a prodigis, ja que s'emprà com a reforç i complement en el procés de canonització que culminà l'any 1881. Àngela Salat patia una afecció greu a la circulació de sang que li produïa nombroses incomoditats:

Toda ella se cubrió de pústulas semejantes a granos de alpiste, que le daban tal desazón que la obligaban a arrañárselas con las uñas, saliéndole un humor acre y sanguinolento, que cuajándose formaba gruesas y asquerosas costras. El mal, que al principio se limitaba a las piernas, se extendió luego por todo el cuerpo, e invadiendo aquel humor vicioso el tejido celular y las partes internas de la piel, las

82. Citat per BASILI DE RUBÍ, *Els caputxins a la Barcelona del segle XVIII*, Barcelona 1984, 474-475.

83. BHC, *Vida, virtudes y milagros del beato Lorenzo de Brindis, general que fue de los PP. Capuchinos, fundador de esta Santa Provincia de Castilla, y embajador dos veces a nuestro católico monarca Felipe Tercero. Beatificado por Nuestro SSmo. Padre Pío VI. Escrita por el R. P. Fr. Francisco de Ajofrín, Ex-Lector de Sagrada Teología, Cronista de la Provincia y antes Comisario por la Sagrada Congregación de Propaganda Fide en la América Septentrional de las Misiones del Gran Tibet*. Madrid: Por Don Joachin Ibarra 1784.

84. BHC, *Vida, virtudes y milagros del beato Lorenzo de Brindis, general que fue de los PP. Capuchinos, fundador de esta Santa Provincia de Castilla, y embajador dos veces a nuestro católico monarca Felipe Tercero. Beatificado por Nuestro SSmo. Padre Pío VI. Escrita por el R. P. Fr. Francisco de Ajofrín [...] Corregida y aumentada por los RR. PP. Capuchinos Exclaustros de la Provincia de Cataluña*. Segunda Edición. Barcelona: Imprenta y Librería de la Inmaculada Concepción 1881.

85. Fou estampada «En la Tipografía del Sagrado Corazón, en la calle Leganitos, 54 de Madrid».

piernas y los pies se le hincharon en extremo [...]. En tal situación, Teresa Llorach la persuadió que invocase la intercesión del beato Lorenzo de Brindis. Con mucha dificultad, y acompañada por Magín y Teresa Llorach, pudo llegar hasta el altar dedicado a Lorenzo de Brindis en la iglesia de los capuchinos de Cervera para implorar su curación y durante la súplica, se levantó por sí misma y cuando iba a salir de la iglesia, sintió que se le caían las vendas que cubrían sus úlceras, y que había recobrado las fuerzas y que se hallaba enteramente sana.⁸⁶

Un fet de caràcter taumatúrgic que, com esmentava suara, fou tingut en compte per a la canonització, tinguda a Roma el dia de la Immaculada Concepció de 1881.

4. LES FESTES D'ACCIÓ DE GRÀCIES DE L'ANY 1881 PER LA CANONITZACIÓ

A Roma, el papa Lleó XIII, amb data 8 desembre de 1881, procedí a la canonització del beat Llorenç de Bríndisi. De la solemne cerimònia de la canonització se'n publicaren cròniques a les publicacions periòdiques de l'època.⁸⁷ L'any 1882, i com a ressò d'aquesta canonització, situats en el context del procés de restauració de la vida caputxina a Espanya, el comissari apostòlic, Joaquim M. de Llavaneres, publicà una carta pastoral,⁸⁸ mentre que a Barcelona el seu germà Josep de Calassanç de Llavaneres, per la seva banda, feia estampar un compendi sobre la vida del nou sant caputxí.⁸⁹ En el convent d'Arenys de Mar, on ja s'havia produït la restauració de la vida caputxina, se celebrà una festa d'acció de gràcies amb motiu de la canonització de Llorenç de Bríndisi que comptà amb un tridu d'acció de gràcies on, el primer dia, hi

86. BHC, *Vida, virtudes y milagros de San Lorenzo de Brindis [...] Escrita por el R. P. Fray Francisco de Ajofrín [...] Corregida y aumentada por los RR. PP. Capuchinos Exclaustrados*, Barcelona 1881, 524-528: «El día 11 de septiembre de 1881 la S. C. de Ritos calificó esta grave enfermedad de: Instantánea y perfecta curación de María Angélica Salat y Trull de una maligna y larga dermatosis, o enfermedad cutánea con erupciones o inflamación pustulosa y ulcerosa de todo el cuerpo, en particular de los tejidos, que tenían relación con los muslos y caquexia de la enferma, o sea, mal estar o desfallecimiento general del cuerpo».

87. Vegeu, sobretot, la *Revista Popular* (Barcelona, 22 y 29 desembre 1881) 407 i 421; *La Ilustración Española y Americana* núm. 30 (Madrid, 30 desembre 1881): «La canonización del 8 de diciembre de 1881»; *Revista Franciscana* (Vic, gener 1883) 25-26.

88. BHC, *Carta Pastoral que con motivo de las solemnes fiestas de la canonización de San Lorenzo de Brindis, capuchino, dirige a todos los RR. PP. y HH. Capuchinos, clérigos y legos, residentes en los distintos conventos de España Fr. Joaquín de Llevaneras, comisario apostólico de los mismos*. Valladolid: Imp. Vda. de Cuesta 1882.

89. JOSEP DE CALASSANÇ DE LLAVANERES, *Vida de San Lorenzo de Brindis. Recuerdo de la Canonización*. Barcelona, Imp. de la Inmaculada Concepción, 1882.

predicà el sermó el guardià dels caputxins de Perpinyà, fra Josep de Calassanç de Llavaneres. A la resta dels dies hi predicà el rector del col·legi dels Escolapis de la veïna població de Calella de la Costa —pare Fèlix— i també els reverends Bonaventura Castellà i Andreu Duran. L'organització de les festes i l'ornamentació de l'església conventual dels caputxins d'Arenys anà a càrrec del pare Joan Baptista Pruna d'Arenys de Mar:

El ornato del altar, iglesia y patio de ella, tan bien dirigido por el Rdo. P. Juan Pruna, y las gracias e indulgencias concedidas por el Papa han traído gran número de fieles, que la nave y patio no podían contenerlos. Todas las funciones han sido solemnísimas, pero sobre todo las del último día, que fueron honradas con la presencia del clero parroquial e ilustre Ayuntamiento. Las autoridades quisieron presidir la magnífica procesión, que acompañaron la música y un sin número de fieles con luces para honrar la imagen y reliquia de nuestro Santo [Lorenzo de Brindis] llevada en hombros por cuatro capuchinos de dicho convento.⁹⁰

L'any 1883, a la ciutat de Manresa, on hi havia establerta una comunitat de caputxins francesos expulsats del convent de Ceret de la província de Tolosa de Llenguadoc, els frares cediren a l'ajuntament del municipi un solar per a una plaça pública a canvi de dedicar el carrer immediatament veí al convent al nou sant caputxí, Llorenç de Bríndisi; un nom que encara figura en el nomenclàtor dels carrers de Manresa.⁹¹

L'any 1919, en l'escaiença del tercer centenari del traspàs de Sant Llorenç de Bríndisi, els religiosos caputxins Doroteu de Barcelona⁹² i Andreu de Palma de Mallorca⁹³ publicaren un conjunt d'articles de caràcter divulgatiu.

90. BHC, *Crónica de Fr. Segismundo de Mataró* (Arenys de Mar, gener 1882), citada per ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*, Barcelona 1948, 163-164.

91. Fou aprovat en la sessió tinguda a l'Ajuntament de Manresa el dia 3 de desembre de 1883: «Acuérdese, por último, dar el nombre de calle de San Francisco, [...] calle San Benito al callejón estrecho que resulta en el mismo plano; y calle San Lorenzo a que une la calle y plaza antes indicada; cuyo plano de urbanización fue aprobado en sesión de 11 de junio último»; citat per ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, *Palá de Torroella y el recuerdo de San Lorenzo de Brindis*, Barcelona 1948, 271 i, també, per Pere CARDONA, *El convent de framenors caputxins de Manresa 1582-2007*, Manresa 2014, 114-115. Com s'assenyala més amunt es manté, en l'actualitat, a la ciutat de Manresa el nom del carrer de «Sant Llorenç de Brindis», inaugurat en 1883.

92. BHC, *El Apostolado Franciscano XI* (Sarrià 1919) 115-117, 123-124, 129-130, 149-151 i 172; *Ibid.* XII (1920) 15, 44, 60-61, 71-75, 105-106 i 122: «III Centenario de la muerte de San Lorenzo de Brindis, capuchino»; «Carta de Su Santidad Benedicto XV a nuestro Rmo. P. General Fr. Venancio de Lisle-en-Rigault, con motivo de cumplirse el tercer centenario del feliz tránsito de San Lorenzo de Brindis».

93. BHC, *El Apostolado Franciscano XI* (1919) 135-137: «San Lorenzo de Brindis en Barcelona».

tiu sobre la biografia del sant caputxí a les pàgines de les publicacions *El Apostolado Franciscano* i *Fulla Seráfica*;⁹⁴ mentre que a la revista *Estudios Franciscanos*, per la seva banda, edità el text del panegíric que el religiós agustí Félix Sánchez predicà a l'església del convent de caputxins de Palma de Mallorca.⁹⁵

Finalment, i pel que fa a la proclamació del doctorat⁹⁶ l'any 1959, la notícia suscità un gran entusiasme entre els frares caputxins, especialment a la seva Província de Venècia.⁹⁷ Semblantment, les províncies ibèriques manifestaren llur entusiasme i, el maig de 1960, li dedicaren un número extraordinari d'*Estudios Franciscanos*⁹⁸ i de la revista *Naturaleza y Gracia*.⁹⁹

5. CLOENDA

La figura polifacètica de Sant Llorenç de Bríndisi ha restat força ben tractada per produccions gràfiques de la iconografia religiosa hispana dels segles XVIII i XIX. Sobresurt, com a més freqüentment representada, aquella escena de la devota celebració de la Santa Missa i aquella altra que recull la presència del

94. ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, «El Tercer Centenari de Sant Llorenç de Brindis», *Fulla Seráfica. Butlletí Oficial de les Terceres Ordes Caputxines de Catalunya* XIII (1919) 81-91; XIV (1920) 1718: «El dia 23 d'abril de 1919 —per carta pastoral— el Rvdm. P. General de l'Orde Caputxina manava a tots els seus religiosos que celebressin, a tot arreu del món on hi ha convents de dita Orde, el III Centenari de la gloriosa mort d'un dels antecessors més il·lustres que l'han precedit en son càrrec generalici, el sant diplomàtic del segle XVII, anomenat Sant Llorenç de Brindis».
95. BHC, *Estudios Franciscanos* XIV (1920) 25-35: «San Lorenzo de Brindis. Panegírico pronunciado por el P. Félix Sánchez, agustino, el día 16 de mayo de 1920, en las fiestas solemnes con que los P. Capuchinos de Palma de Mallorca celebraron el III Centenario de la muerte de este glorioso general de la Orden».
96. A propòsit de la importància eclesial i teològica del conferiment d'aquest doctorat, vegeu Costanzo CARGNONI, «El significato storico, teologico e spirituale del titolo "Doctor apostolicus" conferito a S. Lorenzo da Brindisi nel cinquantenesimo anniversario (1959-2009)», *Laurentianum* 85 (2010) 257-302.
97. Vegeu ARTURO M. DA CARMIGNANO DI BRENTA, *San Lorenzo da Brindisi. Dottore della Chiesa Universale (1559-1619)*. Venezia-Mestre: Curia Provinciale dei Cappuccini 1960-1963 (4 volums).
98. Vegeu a la BHC, *Estudios Franciscanos. Revista cuatrimestral de ciencias eclesiásticas publicada por los PP. Capuchinos de España y América. Número extraordinario dedicado a San Lorenzo de Brindis, doctor de la Iglesia Universal* núms. 308-309 (maig-desembre 1960), encapçalat per les «Letras apostólicas por las cuales declárase a san Lorenzo de Brindis Doctor de la Iglesia Universal», del papa sant Joan XXIII, signades a Roma el dia 19 de març de 1959.
99. Vegeu a la BHC, *Naturaleza y Gracia. Homenaje a San Lorenzo de Brindis en el IV Centenario de su nacimiento 1559-1959, y con motivo de su proclamación como Doctor de la Iglesia Universal*, el volum VII de l'any 1960.

sant entre les tropes cristianes en la lluita contra els turcs,¹⁰⁰ al costat de la representació gràfica de la seva acció diplomàtica i taumatúrgica.¹⁰¹ L'anàlisi d'aquest tema iconogràfic fou realitzat a cura del caputxí Emili de Sollana.¹⁰² El ressò de la presència de Llorenç de Bríndisi en la devoció popular és força abundosa, especialment en la xilografia i en la poesia,¹⁰³ una suggeridora temàtica que, tanmateix, haurà de ser l'objecte d'un nou article.

100. D'aquesta presència i acció pastoral del caputxí Llorenç de Bríndisi entre les tropes cristianes en guerra contra els turcs, s'hi referiren algunes de les poesies escrites l'any 1783 en ocasió de les festes d'acció de gràcies per la beatificació, a tall d'exemple vegeu a la BUB, Ms. 1680, *Poesías Varias*, f. 27: «Alegrau-vos miñons tots a la una / que un General tenim que és cosa bona; / és molt valent, per cert, llampega y trona. / Sos triunfos ha exaltat sobre la lluna; / los sectaris deixa fets una mona / als Turchs ha derrotat sens ànsia alguna».
101. Per exemple aquell gravat de Francesc i Manuel Bru, estampat a València l'any 1784, en ocasió de la beatificació, acompanyat d'aquest text: «El B. Lorenzo de Brindis, General de Capuchinos, muy prodigioso en milagros. Con la señal de la Cruz curaba aún de repente los enfermos en todo género de mal».
102. EMILIO DE SOLLANA, «Iconografía española de san Lorenzo de Brindis», *Estudios Franciscanos* 61 (1960) 431-448. Pel que fa a la iconografia laurenciana en l'àmbit italià, vegeu Francesco TRENTINI, «Attraversando l'Iconografia di San Lorenzo da Brindisi», dins *Doctor Apostolicus. San Lorenzo da Brindisi e lo Studio Teologico Laurentianum di Venezia*, Roma 2019, 123-142.
103. Es conserven un conjunt de poesies inèdites a la Biblioteca de Catalunya, dins del Ms. 49 i del Ms. 57; versos atribuïts a Fra Ildefons o Alfons de Barcelona († 1823), amb el text d'una «Letra al Beato Lorenzo de Brindis» que comença així: «Valeroso Lorenzo, o Moisés vencedor...» en els ff. 75-76 del Ms. 49; vegeu Jaume MASSÓ TORRENTS i Jordi RUBIÓ BALAGUER, *Catàleg dels Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*, vol. I, Barcelona 1989, 127-143) i que Ildefons de Barcelona de nou reproduí en els ff. 145-156 del Ms 57, *Libro de Canciones de Fray Ildefonso de Barcelona, capuchino. Concedido a su uso por el Rdo. P. Joseph Fran[cis]co de Barcelona, Provincial, el día de Ntra. Sra. de la Concepción del Año 1777 en Tarragona*, f. 145: «Al B. Lorenzo de Brindis». La devoció al sant caputxí penetrà a través del cant popular; especialment des dels populars «Goigs» dedicats a sant Llorenç de Brindis. A tall d'exemple esmento, tan sols, els *Gozos del beato Lorenzo de Brindis, general de toda la Religión capuchina*. Barcelona, Por Bernardo Pla, Impresor, s. d.; *Gozos en alabansa del beato Lorenzo de Brindis, caputxino*. Reus: Per Rafael Comte estamper y llibreter, s. d.; *Glorias de San Lorenzo de Brindis*. Barcelona: Imp. de la Inmaculada Concepción, s. d. D'època més recent hi ha els *Goigs a llaor del gloriós Sant Llorenç de Brindis, caputxí, qu'es venera a Palà de Torroella (Bisbat de Solsona). La seva festa el dia 23 de juliol. Lletra de Fr. Andreu de Palma de Mallorca*. Palà de Torroella 1946; *Goigs a llaor de Sant Llorenç de Brindis, qual imatge es venera en l'església dels frares menors caputxins de Mallorca. La seva festa el dia 23 de juliol. Lletra d'Alfons M. de Banyoles; música de Mn. Amadeo Oller*. Barcelona: Col·lecció de Fra Silveri de Mataró, s. d.